

Granice zrównoważonego partnerstwa. Część VII

Obecnie w Republice Białoruś rozwiązywany jest szereg zadań mających na celu stworzenie w kraju warunków, które pozwoliłyby zmniejszyć wrażliwość gospodarki narodowej na wstrząsy zewnętrzne. Do najważniejszych z nich należą: trwały wzrost gospodarczy, zapewnienie sprawnego funkcjonowania każdego przedsiębiorstwa, równy i zrównoważony rozwój wszystkich białoruskich regionów, stworzenie warunków do przyciągania inwestycji zagranicznych i krajowych, zwiększenie eksportu towarów i usług, w tym na nowe rynki, rozwój skutecznej współpracy handlowej i gospodarczej na szczeblu międzynarodowym. Jak niektóre z tych zadań są realizowane w praktyce przez stronę białoruską dzisiaj, jest przedmiotem zaproponowanego badania.

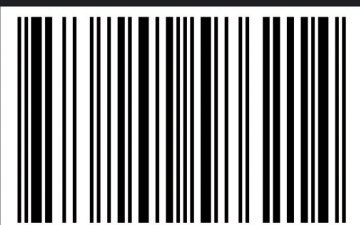

Borys Zalessky

Doświadczenie zawodowe w dziennikarstwie - ponad 45 lat.

Teraz - profesor nadzwyczajny Wydziału Międzynarodowego Dziennikarstwa Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego.

Obszary badań: nowoczesne stosunki międzynarodowe, dziennikarstwo międzynarodowe, międzynarodowa wymiana informacji, eksport produktów i usług medialnych.

978-620-2-58621-4

WYDAWNICTWO
NASZA WIEDZA

WYDAWNICTWO
NASZA WIEDZA

Boris Zalessky

Granice zrównoważonego
partnerstwa. Część VII

Boris Zalessky

Granice zrównoważonego partnerstwa. Część VII

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Boris Zalessky

**Granice zrównoważonego
partnerstwa. Część VII**

FOR AUTHOR USE ONLY

SciencaScripts

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

This book is a translation from the original published under ISBN 978-620-2-52566-4.

Publisher:

Scienca Scripts

is a trademark of

International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-2-58621-4

Copyright © Boris Zalessky

Copyright © 2020 International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

FOR AUTHOR USE ONLY

Borys Zalessky

Granice zrównoważonego partnerstwa. Część VII

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Spis treści

Białoruś - Niemcy: potencjał dla współpracy - w regionach	5
Białoruś - Ukraina: regiony zamierzają współpracować	9
Euroazjatycka Unia Gospodarcza: droga do przyszłości będzie wyznaczona przez strategię rozwoju	13
Białoruś - Kirgizja: handel, współpraca, współpraca regionów	17
Białoruś - Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej: współpraca mająca na celu wzmocnienie współpracy	21
Białoruś: tendencje wzrostu eksportu żywności	25
Białoruś: turystyka jako jeden z priorytetów eksportu usług	29
Białoruś: udział w wystawach jako czynnik rozwoju eksportu usług turystycznych	33
Białoruś: rezerwy na rozwój substytucji importowych - w modernizacji	37
Białoruś: przyszłość jest dla samochodów elektrycznych	41
Wolna Strefa Ekonomiczna "Mińsk": nowi mieszkańcy - nowe możliwości	45
Wolna strefa ekonomiczna "Grodnoinvest": punkt wzrostu - eksport	49
Wolna Strefa Ekonomiczna "Witebsk": tempo rozwoju jest dyktowane przez inwestycje	53
Park Przemysłowy Great Stone: globalizacja, industrializacja, digitalizacja, ekologizacja	57
Literatura	61

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Niemcy: potencjał dla współpracy - w regionach

W lutym 2020 roku odbyło się 17. spotkanie białorusko-niemieckiej grupy roboczej ds. handlu i inwestycji w Lipsku, gdzie omawiając perspektywy zwiększenia dwustronnej wymiany handlowej, poszerzenia obecności niemieckiego biznesu na białoruskim rynku, w tym w strefach o preferencyjnych reżimach inwestycyjnych, jej uczestnicy stwierdzili "obecność znacznego potencjału dla dalszego zwiększenia wzajemnej wymiany handlowej, w tym poprzez realizację nowych projektów inwestycyjnych na Białorusi z udziałem niemieckiego biznesu"¹. Sam fakt, że to spotkanie grupy roboczej odbyło się w kraju związkowym Saksonia, jak również zorganizowanie tam regularnego spotkania Białorusko-Saksońskiej Rady Biznesu, powołanej w 2009 roku przez Białoruską Izbę Przemysłowo-Handlową i Izbę Przemysłowo-Handlową w Lipsku, po raz kolejny podkreśla pragnienie stron, aby w 2020 roku znacznie wzmocnić współpracę na poziomie regionalnym Białorusi i Niemiec. Należy przypomnieć, że dziś "około 20 białoruskich miast utrzymuje przyjazne stosunki z niemieckimi obwodami". W szczególności Bonn jest partnerem Mińska, Brześć partnerem Związku Gmin Środkowego Szusentali, Grodno - Minden, Witebsk - Ningburg i Frankfurt - Odra, Mohylew - Eisenach"². Należy również zauważyć, że to właśnie interakcja na szczeblu lokalnym jest "jedną z najbardziej udanych form współpracy dwustronnej między Białorusią a Niemcami od dłuższego czasu, ponieważ braterski i partnerski ruch białorusko-niemiecki odzwierciedla dążenie zarówno władz lokalnych, jak i narodów obu krajów do wzmocnienia przyjaźni i wzajemnego zaufania poprzez długotrwałe i wieloaspektowe partnerstwo międzynarodowe"³. Fakty świadczą o tym, że strony mają dziś poważne pragnienie, by przenieść współpracę międzyregionalną na nowy poziom.

W szczególności w stolicy Białorusi firmy niemieckie widzą szereg obszarów skutecznej współpracy inwestycyjnej. "Przede wszystkim są to technologiczne start-upy Parku High-Tech - małe firmy, które rozpoczynają pracę w oparciu o nowe pomysły. Tu jest ogromny potencjał"⁴. Ponadto strona niemiecka jest bardzo

¹ Na 17. posiedzeniu białorusko-niemieckiej grupy roboczej ds. handlu i inwestycji [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://www.mfa.gov.by/press/news_mfa/ddfed039eda4ba4c.html.

² W marcu odbędzie się spotkanie miast partnerskich Białorusi i Niemiec w Brześciu [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vstrechu-gorodov-partnerov-belarusi-i-germanii-provedut-v-marte-v-breste-379215-2020/>.

³ Zalesky, B. Białoruś - Europa: potencjał partnerstwa. Polityka wielosektorowa w warunkach globalnych wyzwań / B. Zaleskiy. - LAP LAMBERT Academic Publishing, 2016. - - C. 18.

⁴ Illiczewska, N. Niemcy jest zainteresowana białoruskim transportem elektrycznym i inwestycjami w start-upy HTP / N. Illiczewska // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/germanija-zainteresovana-v-beloruskom-elektrotransporte-i-investirovanii-v-startapy-pvt-378332-2020/>.

zainteresowana białoruskimi pojazdami napędzanymi energią elektryczną, a także współpracą w sektorze motoryzacyjnym i produkcją przyrządów poprzez produkcję komponentów do maszyn produkowanych w Niemczech.

Obszar metropolitalny jest również bardzo interesujący dla niemieckich przedsiębiorców pod względem projektów inwestycyjnych na Białorusi. Statystyki mówią, że wśród innych krajów, poza podażą nawozów potasowych, "Niemcy zajmują czwarte miejsce w handlu z mińskim woblejem i trzecie po Litwie i Polsce miejsce w eksporcie towarów do krajów UE⁵. Obwód miński uważa, że rozwój twinningu z partnerami niemieckimi pozwoli na rozszerzenie współpracy z nimi nie tylko w sferze społecznej, ale również handlowej i gospodarczej. W celu zwiększenia wolumenu współpracy poprzez małe i średnie przedsiębiorstwa, w lutym 2020 roku strona białoruska wystąpiła z propozycją nawiązania współpracy między obwodem mińskim a Federalnym Związkiem Małych i Średnich Przedsiębiorstw Niemiec, co dałoby silny impuls do rozwoju kontaktów przedsiębiorstw i organizacji regionu stołecznego z partnerami w krajach związkowych.

Temat białorusko-niemieckiej współpracy międzyregionalnej jest również aktualny dla obwodu grodzieńskiego, gdzie Niemcy są uważani za ważnego partnera w handlu zagranicznym, "ale potencjał współpracy handlowej i inwestycyjnej jest daleki od wyczerpania"⁶. Działa tu już wiele przedsiębiorstw z niemieckim kapitałem. W szczególności, istnieją przykłady już zrealizowanych projektów w powiatach grodzieńskim i swisłoczańskim. Inny może się wkrótce pojawić w powiecie Lida, gdzie inwestor z Niemiec planuje zorganizować gospodarstwo rolne do produkcji cebuli. Ten projekt rolniczy nazywa się "Tsybulka. by". Niemiecki przedsiębiorca otrzyma 50 hektarów na uprawę pięciu odmian cebuli w regionie Lida. "W dłuższej perspektywie planuje się wyhodować do 10 tysięcy ton cebuli w płaszczce. Wśród planowanych rynków są nie tylko Białoruś, ale także EWEA i kraje UE"⁷. Całkiem możliwe, że w przyszłości marchew, ziemniaki, jęczmień, rzepak i żyto będą tu również uprawiane za pomocą niemieckich technologii.

Kolejnym priorytetem jest intensyfikacja twinningu między miastami obu krajów w 2020 roku. Najwyraźniej konstruktywna rozmowa na ten temat odbędzie się

⁵ Obwód miński jako miejsce inwestycji jest interesujący dla niemieckich przedsiębiorstw - Huterer [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/minskaja-oblast-kak-investitsionnaja-ploschadka-interesna-nemetskim-predprijatijam-huterer-380069-2020/>.

⁶ Niemcy i region Grodno zamierzają pogłębić współpracę w zakresie produkcji i logistyki [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/germanija-i-grodnenskaja-oblast-namereny-uglubit-sotrudnichestvo-v-sferah-proizvodstva-i-logistiki-382549-2020>.

⁷ Inwestor z Niemiec planuje zorganizować w Raju Lidskim gospodarstwo rolne zajmujące się uprawą cebuli [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investor-iz-germanii-planiruet-organizovat-v-lidskom-rajone-hozjajstvo-po-vyraschivaniju-luka-382778-2020/>.

na następnym spotkaniu przedstawiciele białoruskich i niemieckich miast, które zaplanowano na koniec marca 2020 roku w Brześciu - mieście, które ma 30-letnie doświadczenie we współpracy z Ravensburgiem i Weingarten oraz społecznościami Baienfurtu, Bindt i Berga. Umowa o współpracy pomiędzy miastami Grodno i Minden obowiązuje od ponad 20 lat. Ponadto Grodno nawiązało stosunki z Magdeburgiem, gdzie również istnieje znaczny potencjał współpracy. A teraz strony zamierzają zasadniczo zaktualizować te komunikaty.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Ukraina: regiony zamierzają współpracować

Trzecie Forum Regionów Białorusi i Ukrainy planowane jest na jesień 2020 roku w Grodnie, wydarzenie mające na celu przyspieszenie tempa "tworzenia nowych i wdrażania wspólnych produkcji przemysłowych, realizacji wspólnych projektów modernizacji infrastruktury drogowej i transportowej, wdrażania innowacyjnych technologii"⁸. Sam fakt zorganizowania Forum w Grodnie, które obecnie ma umowy o współpracy z ośmioma ukraińskimi regionami, można wytłumaczyć faktem, że "Ukraina jest dziś trzecim zewnętrznym partnerem regionu w obrotach handlowych, które w ubiegłym roku [2019] osiągnęły poziom 379 mln dolarów"⁹. Na nadchodzącym forum planowane jest uzupełnienie istniejących ram prawnych współpracy **obwodu grodzieńskiego** z partnerami na Ukrainie o dwa kolejne porozumienia - z obwodem lwowskim i chersońskim. Należy zauważyć, że inne białoruskie regiony również aktywnie przygotowują się do trzeciego forum, skupiając się dziś na realizacji wspólnych projektów z partnerami ukraińskimi.

W szczególności ma ona na celu wzmocnienie kompleksowej współpracy z tym samym **obwodem lwowskim** i **brzeskim**, których delegacja uczestniczyła w Trzecim Lwowskim Forum Eksportowym w marcu 2020 roku. Należy przypomnieć, że strony podpisały porozumienie o współpracy już w 2004 roku. A dziś "pod względem dostaw eksportowych obwód lwowski jest drugim najważniejszym ukraińskim obwodem dla obwodu brzeskiego (pierwsze miejsce zajmuje obwód kijowski)". W ubiegłym roku [2019] obwód brzeski prawie podwoił swój eksport do tego obwodu na zachodzie Ukrainy. Ogółem do obwodu lwowskiego dostarczono 9,4 mln dolarów towarów pod marką Brześć z dynamiką wzrostu na poziomie 195%¹⁰. Na trzecim forum regionów w Grodnie strony zamierzają opracować mapę drogową współpracy w celu uzupełnienia porozumienia z 2004 r. o nowe konkretne projekty. Główny nacisk zostanie położony na współpracę pomiędzy ośrodkami regionalnymi. Przecież dla Brześcia doświadczenie Lwowa jest aktualne, przede wszystkim w sferze organizacji turystyki. I "Ukraińscy partnerzy są zainteresowani najlepszymi praktykami

⁸ Zalessky, B. Wektor integracji postsowieckiej. Widok z Białorusi / B. Zalesskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2019. - - C. 151.

⁹ Umowa o współpracy ma zostać podpisana przez obwody grodzieński, lwowski i chersoński [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/soglashenie-o-sotrudnichestve-planirujut-podpisat-grodnenskaja-lvovskaja-i-hersonskaja-oblasti-382199-2020/>.

¹⁰ Delegacja obwodu brzeskiego weźmie udział w III Lwowskim Forum Eksportowym [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/delegatsija-brestskoj-oblasti-primet-uchastie-v-iii-lvovskom-eksportnom-forume-382618-2020/>.

Brzeskiego zakładu przetwórstwa odpadów, produkcji przedsiębiorstw przetwórstwa torfu¹¹.

Wśród konkretnych podmiotów gospodarczych obwodu brzeskiego, które mają znacząco zwiększyć swoją działalność w obwodzie ukraińskim w 2020 roku, możemy wymienić "Spółkę Zarządzającą holdingu" Bobruiskagromash", która planuje zorganizować produkcję montażową przyczep ciągnikowych w kraju sąsiednim z okresem realizacji w pierwszej połowie tego roku. Porozumienie w tej sprawie zostało osiągnięte w marcu 2020 roku z PrJSC "Nizhselmash". "W ciągu najbliższych sześciu miesięcy do "Nizhselmash" zostanie dostarczonych około 60 zestawów maszyn z przyczepami ciągnikowymi w celu realizacji zawartych porozumień"¹².

Taki podmiot gospodarczy obwodu brzeskiego jak JSC 13"Road and Construction Trust 14 of Brest", którego wielkość eksportu do Ukrainy w 2019 roku kilkakrotnie wzrosła i wyniosła 11 milionów dolarów, czuje się pewnie w ukraińskich obwodach. Zaufanie wykonało dzieła "w obwodzie rówieńskim, kijowskim, żytomierskim i wołyńskim" zarówno na drogach o znaczeniu krajowym, jak i lokalnym. Zaangażowani byli pracownicy prawie wszystkich <...> oddziałów z Brześcia Drohiczyna, Pińska, Baranowicz". W 2020 roku interesy biznesowe zaufania ponownie będą prawdopodobnie dotyczyć czterech regionów Ukrainy. Najpierw, jeszcze w 2019 roku, mieszkańcy Brześcia wraz z homelskimi kolegami podpisali duży kontrakt na budowę obwodnicy wokół Równego, a dziś już rozpoczęli prace nad ukończeniem projektu do końca 2021 roku. Po drugie, na początku kwietnia 2020 roku robotnicy drogowi w Brześciu wznowią prace naprawcze na odcinku drogi w obwodzie kijowskim. Po trzecie, DST nr 4 Brześcia aktywnie uczestniczy w przetargach organizowanych przez służby drogowe obwodu żytomierskiego. Po czwarte, w 2020 roku mieszkańcy Brześcia wezmą udział w procedurze wyboru generalnego wykonawcy obiektu w obwodzie chersońskim i mają nadzieję pokazać się z jak najlepszej strony w tym przetargu.

Zamierzamy zwiększyć naszą obecność w regionach Ukrainy, gdzie istnieje znaczny potencjał wzrostu, oraz w podmiotach gospodarczych **obwodu homelskiego**. W szczególności, jest to stowarzyszenie produkcyjne "Belorusneft", którego

¹¹ Obwody Brzeski i Lwowski opracują mapę drogową współpracy [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brestskaja-i-lyovskaja-oblasti-razrabotajut-dorozhnuju-kartu-sotrudnichestva-383502-2020/>.

¹² "Bobruiskagromash planuje zamontować przyczepy do ciągników na Ukrainie" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bobrujskagromash-planiruet-sobirat-traktornye-pritsep-y-ukraine-382499-2020/>.

¹³ Brzescy drogowcy w tym roku planują pracować w czterech obwodach Ukrainy [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brestskie-dorozhniki-v-etom-godu-planirujut-rabotat-v-chetyreh-oblastjah-ukrainy-382563-2020>.

specjaliści w 2019 roku we współpracy z klientami byli w stanie skrócić cykl odwiertów na ukraińskiej ziemi z 6-7 do 3-3,5 miesięcy. Renoma wiarygodnego partnera pozwoliła stowarzyszeniu na zawarcie umów "z JSC "Ukrgezdobercha" na 2020 r. - na prace w zakresie technologii szczelinowania hydraulicznego i rur zwijanych, z DTEK Neftegaz - na budowę odwiertów na złożach kondensatu gazu"¹⁴. Już dziś dwie białoruskie ekipy wiertnicze pracują w ukraińskich regionach, aby do końca 2020 r. uruchomić do pięciu obiektów, a cztery kolejne mają zostać oddane do użytku w ramach sidetrackingu.

Wreszcie, Koleje Białoruskie planują również poważne rozszerzenie współpracy z regionami ukraińskimi w 2020 roku. Chodzi o to, że pięć par pociągów jest nadal zorganizowanych w komunikacji z Ukrainą. Oczywiście, to nie wystarczy. Dlatego już teraz strony rozważają "kwestię przeznaczenia pociągów lub rozładunku samochodów, które będą jeździć z Witebska do Belgorod-Dnestrowska".¹⁵ Istnieją również plany rozszerzenia komunikacji do Lwowa poprzez organizację ruchu parytetowego". W międzyczasie do Lwowa kursuje tylko jeden pociąg białoruskiego pociągu.

¹⁴ "Belorusneft" zamierza zwiększyć swoją obecność na rynku usług w Rosji i na Ukrainie [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusneft-namerena-naraschivat-prisutstvie-na-rynke-servisnyh-uslug-v-rossii-i-ukraïne-381445-2020>.

¹⁵ Markovich, E. BZhD planuje rozszerzyć komunikację z Ukrainą / E. Markovich // [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bzhd-planiruet-rasshirjat-soobschenie-s-ukrainoj-380946-2020/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Euroazjatycka Unia Gospodarcza: droga do przyszłości będzie wyznaczona przez strategię rozwoju

Od 1 stycznia 2020 roku Republika Białorusi objęła przewodnictwo w organach Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EWEA), otwierając tym samym kolejny pięcioletni cykl rozwoju tej formacji integracyjnej w przestrzeni postradzieckiej. Program działania białoruskiej prezydencji w Unii zapowiada się bardzo bogato. W szczególności planowane jest skoncentrowanie wspólnych wysiłków państw członkowskich EWEA na całkowitym usunięciu barier, maksymalnym ograniczeniu wyłączeń i ograniczeń na ich rynkach, zapobieganiu możliwości powstawania nowych rodzajów przeszkód w wolnym środowisku konkurencyjnym. Ponadto strona białoruska zainicjuje dodatkowe działania na rzecz globalnego i regionalnego pozycjonowania Unii z dostępem do opracowania i realizacji wspólnej lub jednolitej polityki informacyjnej, co "wymaga opracowania wspólnej koncepcji polityki informacyjnej, strategii jej realizacji oraz planów działania na rzecz ich realizacji".¹⁶ Najważniejsze jest zapewnienie szerokiego poparcia dla integracji euroazjatyckiej przez obywateli naszych państw". Pomyślna realizacja tego zadania zależy niewątpliwie od szeregu czynników, wśród których należy wymienić odpowiednie wyartykułowanie przez media tematu integracji euroazjatyckiej przez międzynarodowy segment dziennikarstwa narodowego w państwach członkowskich EWEA, co wymaga od międzynarodowych dziennikarzy przede wszystkim kompetentnego podejścia do gęstej relacji w sferze medialnej.

Przypomnijmy, że 1 lutego 2020 roku rozpoczął pracę nowy zarząd Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej (EWG), na czele z przedstawicielem Białorusi M. M., który również rozpoczął pracę. Mjasnikowicz. I już na pierwszym spotkaniu tej formacji zostały wyrażone główne priorytety pracy EWG.

Po pierwsze, do 2025 r. w UGW powinny powstać prawdziwe rynki pracy, co wymaga bardziej skutecznych środków w tym kierunku.

Po drugie, należy szybko sfinalizować strategiczne kierunki rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku.

¹⁶ Przemówienie Prezydenta Republiki Białorusi Aleksandra Łukaszenki do szefów państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/obraschenie-prezidenta-respubliki-belarus-aleksandra-lukashenko-k-glavam-gosudarstv-chlenov-evrazijskogo-22827/.

Po trzecie, pilnym zadaniem jest zwiększenie międzynarodowego prestiżu Unii, dla której "planuje się zacieśnienie współpracy z międzynarodowymi organizacjami i stowarzyszeniami, wspólny rozwój infrastruktury transportowej i logistycznej, w tym udział w projektach inicjatywy ¹⁷"Belt and Way"".

Po czwarte, istnieje potrzeba zapewnienia rzeczywistych korzyści dla krajów Unii w prowadzeniu wzajemnej wymiany handlowej. W międzyczasie, jak zauważono na pierwszym posiedzeniu nowego członka EKG, "nowe przeszkody nie zostały jeszcze usunięte, a zadaniem komisji jest poprawa mechanizmów monitorowania praw związków i ich pełne wdrożenie"¹⁸. Statystyki są tu następujące: cztery lata temu lista barier, ograniczeń i przeszkód w EWEA wynosiła 60 punktów, na koniec stycznia 2020 roku - 71. W związku z tym nie można nazwać tempa rozwoju wzajemnej wymiany handlowej w Unii szybkim. Wystarczy powiedzieć, że "wolumen wzajemnego handlu towarami państw EWEA w 2019 roku wyniósł 55,3 mld dolarów, czyli 100,2% poziomu z 2018 roku"¹⁹.

W świetle zadań stawianych przed rozwojem Unii wiele oczywiście należy wziąć pod uwagę w strategicznych kierunkach integracji euroazjatyckiej do 2025 roku, które są obecnie rozwijane w ramach EWEA. Od połowy lutego 2020 r. w tym złożonym dokumencie "strony uzgodniły 318 stanowisk, pozostałe spory dotyczą jedynie 15 mechanizmów interakcji"²⁰. Na posiedzeniu EWG w lutym strony były w stanie uzgodnić kilka kolejnych stanowisk w projekcie strategii. "W szczególności uzgodnili oni brzmienie specjalnych środków ochronnych, antydumpingowych i wyrównawczych, sanitarnych, weterynaryjnych i fitosanitarnych (SPS), a także koncepcyjne podejście do tworzenia mechanizmów wspierających rozwój gospodarczy EWEA"²¹.

Kluczowe punkty, które zostały określone w strategii, są ze sobą powiązane:

¹⁷ Udział w posiedzeniu Euroazjatyckiej Rady Międzypaństwowej [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9245>.

¹⁸ Browar, E. Wspólne rynki, walka z przeszkodami, projekty infrastrukturalne - Myasnikovich określił priorytety EWG / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/obschie-rynki-borba-s-preprijatstviami-infrastrukturalnye-proekty-mjasnikovich-nazval-priorytety-eek-378306-2020/>.

¹⁹ Browar, E.V. Produkcja przemysłowa i obroty w handlu detalicznym wzrosły w 2019 roku (w języku rosyjskim) / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-caes-v-2019-godu-vyrosli-promproizvodstvo-i-roznychnyj-tovarooborot-380320-2020/>.

²⁰ Pirowar, E. Miaśnikowicz: trwają prace nad projektem strategii integracji euroazjatyckiej do 2025 roku / E. Browar // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mjasnikovich-rabota-nad-proektom-strategii-evrazijskoj-integratsii-do-2025-goda-zavershaetsja-380272-2020/>.

²¹ Brewer, E.V. wicepremierzy koordynowali działania SPS w strategii integracji euroazjatyckiej / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vitse-premjery-soglasovali-sfs-mery-v-strategii-evrazijskoj-integratsii-380580-2020/>.

- a) Całkowite wyeliminowanie przeszkód na rynku unijnym;
- b) poprawa regulacji celnych;
- c) utworzenie cyfrowej przestrzeni unii;
- d) budowanie systemu zarządzania i finansowanie wspólnych projektów współpracy.

Wśród nowych kierunków, które mają znaleźć odzwierciedlenie w strategii jest rozwój zielonych technologii, energii odnawialnej, aspektów ekonomicznych w dziedzinie zdrowia, turystyki, edukacji i nauki. Jednocześnie pozytywny wpływ na jakość opracowanego dokumentu programowego powinien mieć fakt, że Rada Naukowa Rosyjskiej Akademii Nauk w lutym 2020 roku podjęła decyzję o zapewnieniu wsparcia naukowego i pomocy w realizacji Strategicznych Kierunków Euroazjatyckiej Integracji Gospodarczej do 2025 roku. Pozostaje tylko dodać, że w ostatecznej formie dokument ten powinien zostać zatwierdzony na posiedzeniu Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej w maju 2020 roku.

Ponadto plany białoruskiego przewodnictwa w EWEA obejmują przyjęcie jednolitego programu substytucji importu do Unii na podstawie programów narodowych, opracowanie długoterminowego strategicznego programu rozwoju innowacyjnego, wzmocnienie współpracy w dziedzinie nauki, technologii i innowacji.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Kirgizja: handel, współpraca, współpraca regionów

W lutym 2020 roku odbyło się w Mińsku dziewiąte posiedzenie białorusko-kirgiskiej komisji międzyrządowej ds. współpracy handlowej i gospodarczej, na którym rozważano aktualne kwestie rozwoju i wzmocnienia systemowych, wzajemnie korzystnych stosunków partnerskich. W Mińsku i Biszkeku to spotkanie międzyrządowej białorusko-kirgiskiej komisji, na którym status współprzewodniczących został już podniesiony do rangi wicepremiera, było postrzegane jako "nowy impuls do rozwoju stosunków między naszymi krajami"²². Należy przypomnieć, że strona białoruska jest tradycyjnie zainteresowana najbliższym partnerstwem z tym państwem w Azji Środkowej, zwłaszcza że "ostatnio współpraca handlowa i gospodarcza między Białorusią a Kirgistanem znacznie się zacieśniła". Nasze obroty handlowe w ciągu ostatnich trzech lat nie spadły poniżej 100 milionów dolarów"²³. Rzeczywiście, w 2019 roku wielkość białorusko-kirgiskiego handlu wyniosła ponad 105 milionów dolarów, przy czym nadwyżka po stronie białoruskiej wyniosła ponad 90 milionów dolarów, co zapewniły dostawy produktów mlecznych, traktorów i ciągników, produktów ubocznych mięsa i drobiu, leków, mebli i płyt wiórowych z Białorusi. Jednak zdaniem stron, "obecny wolumen wzajemnej wymiany handlowej między Kirgistanem a Białorusią nie odpowiada potencjałowi gospodarczemu tych krajów"²⁴. W rzeczywistości, i z tego powodu, na kolejnym posiedzeniu Komisji Międzypaństwowej, uwaga stron skupiła się na priorytetowych obszarach współpracy: 1) **zwiększenie** wolumenu wzajemnej wymiany handlowej; 2) **pogłębienie** współpracy przemysłowej i stworzenie wspólnych miejsc zgrupowań; 3) **rozszerzenie** współpracy międzyregionalnej.

Jeśli chodzi o zwiększenie wzajemnej wymiany **handlowej**, strona białoruska przedstawiła konkretne propozycje zwiększenia dostaw pojazdów osobowych, ciężarowych i komunalnych do Kirgistanu, co jest całkiem zgodne z planami strony kirgiskiej dotyczącymi na przykład modernizacji floty pojazdów osobowych w Biszkeku i innych miastach. Ponadto, promując swoje produkty na rynku kirgiskim,

²² Spotkanie białorusko-kirgiskiej komisji międzyrządowej odbędzie się 21 lutego w Mińsku [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/zasedanie-belorusko-kyrgyzskoj-mezhppravkomissii-projdet-v-minske-21-fevralja-378085-2020/>.

²³ Sergei Rumas: Białoruś jest zainteresowana zwiększeniem dostaw produktów inżynierskich do Kirgistanu [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9292>.

²⁴ Kirgizja proponuje Białorusi stworzenie agroklastra do przetwórstwa mleka [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kyrgyzstan-predlagaet-belarusi-sozdat-agroklaster-po-pererabotke-moloka-380586-2020/>.

strona białoruska zamierza kontynuować aktywny udział w wydarzeniach wystawienniczych w Kirgistanie w 2020 roku. Tak więc w kwietniu ekspozycja białoruskich eksporterów zostanie zaprezentowana po raz trzeci na międzynarodowej wystawie przemysłu spożywczego "FoodExpo" w Biszkeku, gdzie zwiedzający będą mogli zapoznać się z produktami i napojami z Białorusi. "Nacisk zostanie położony na zdrowe odżywianie i produkty z certyfikatem "Halal". Po raz pierwszy na wystawie krajowej zostaną zaprezentowane dodatki do żywności, osłonki do produktów mięsnych i wędliniarskich, żywność dla dzieci"²⁵.

Jeśli mówimy o **pogłębieniu współpracy produkcyjnej**, strona kirgiska zaproponowała zacieśnienie współpracy w zakresie rolnictwa i kompleksu rolno-przemysłowego. Przede wszystkim mówimy o stworzeniu w Kirgistanie wspólnej agro-klastra do przetwórstwa mleka przy użyciu białoruskich technologii, a także o "budowie kompleksów mleczarskich z niezbędnym wyposażeniem białoruskiej produkcji i dostawami zwierząt hodowlanych"²⁶. W celu skonsolidowania tych umów w dziedzinie prawa, po posiedzeniu komisji międzypaństwowej, podpisano umowę o współpracy w zakresie rolnictwa i żywności między Ministerstwem Rolnictwa i Żywności Białorusi a Ministerstwem Rolnictwa, Przemysłu Spożywczego i Rekultywacji Kirgistanu. Jeśli chodzi o współpracę przemysłową, to przedstawione w Mińsku plany utworzenia zakładów montażowych wyglądają całkiem realistycznie: transformatory z Mińską Elektromaszyną Kozłowską, windy z Mohylewską Maszyną Windującą, gazomierze z Białoruskim Stowarzyszeniem Optyczno-Mechanicznym. O powadze tych zamiarów stron świadczy w szczególności fakt podpisania umowy o współpracy między Mińską Fabryką Elektromaszynową imienia W.I. Kozłowa a Białoruskim Towarzystwem Optyczno-Mechanicznym "Mashelektrosnab" po posiedzeniu komisji międzypaństwowej.

Mówiąc o rozszerzeniu **współpracy międzyregionalnej między Białorusią a Kirgistanem**, należy przypomnieć, że dotychczas ton nadawali tej współpracy stolice - Mińsk i Biszkek. "Jeszcze w 1997 roku podpisały one umowę o współpracy gospodarczej, naukowej, technicznej i kulturalnej, a w 2008 roku nawiązały stosunki braterskie"²⁷. Na posiedzeniu komisji międzypaństwowej w Mińsku Komitet Wykonawczy Obwodu Homelskiego oraz Biuro Pełnomocnika Rządu Kirgizji w

²⁵ Nemankova, Y. Ekspozycja białoruskich producentów zostanie zaprezentowana na FoodExpo w Biszkeku / Yu. Nemankova // [Zasób elektroniczny]. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ekspozitsija-belorusskikh-proizvoditelej-budet-predstavlena-na-vystavke-foodexpo-v-bishkeke-378791-2020/>.

²⁶ Vladimir Kukharev: Na ulicach Biszkeku mogą pojawić się białoruskie autobusy elektryczne. -- 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9293>.

²⁷ Zalessky, B.L. Białoruś - Kirgizja: od handlu do współpracy / B.L. Zalessky // Materiały XIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Nauka i inowacja - 2017", Tom 3. Przemysł: Nauka i studia. -- C. 10.

Obwodzie Chui podpisały porozumienie o współpracy w sferze handlowej, gospodarczej, naukowej, technologicznej, humanitarnej i kulturalnej. Mimo, że była to pierwsza umowa z kirgiskimi partnerami dla regionu białoruskiego, to jeszcze przedtem na rynku środkowoazjatyckim były obecne przedsiębiorstwa obwodu homelskiego. Wystarczy powiedzieć, że w 2019 roku obroty handlowe regionu z Kirgistanem przekroczyły dziesięć milionów dolarów. "Jednocześnie eksport był na poziomie 8,5 mln dolarów. 26 przedsiębiorstw z regionu dostarczyło swoje towary, w tym Gomselmash OJSC, Multipack, Mozyrsol OJSC, producenci drzwi i tapet. Na ²⁸rynku kirgiskim zaczęto promować produkty zakładu mleczarskiego w Turowie, w szczególności sery miękkie.

FOR AUTHOR USE ONLY

²⁸ Region Homelski będzie rozwijał współpracę z Obwodem Chui w Kirgistanie [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskij-region-budet-razvivat-sotrudnichestvo-s-chujskoj-oblastju-kyrgyzstana-381123-2020>

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej: współpraca mająca na celu wzmocnienie współpracy

Wśród głównych kierunków białoruskiej dyplomacji gospodarczej, urzeczywistnionych przez procesy globalizacji i wzrostu współzależności gospodarek państw świata, należy wymienić "udział Republiki Białoruś w pracach uniwersalnych i specjalistycznych, globalnych i regionalnych organizacji międzynarodowych"²⁹. Jednym z udanych przykładów takiego planu jest współdziałanie strony białoruskiej z Międzynarodową Agencją Energii Atomowej (MAEA).

Tak więc całkiem niedawno - od 24 lutego do 4 marca 2020 roku - na Białorusi pracowała misja MAEA, która zajmowała się kompleksową oceną rozwoju krajowej infrastruktury energetyki jądrowej (INIR 3) w naszym kraju. Misja nie tylko rozpatrzyła przygotowany przez stronę białoruską raport o rozwoju wszystkich obszarów infrastruktury nuklearnej, lecz również przeanalizowała infrastrukturę "we wszystkich 19 obszarach jej rozwoju, określonych w dokumencie agencji dla nowo przybyłych do energetyki jądrowej - Kamienie Milowe"³⁰. Obejmowały one w szczególności takie obszary, jak szkolenia w zakresie energii jądrowej, zarządzanie awariami oraz gotowość i reagowanie na wypadek awarii, kontakty ze społeczeństwem, gospodarowanie odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym, bezpieczeństwo radiologiczne, ramy prawne i polityka państwa w zakresie bezpieczeństwa jądrowego.

W rezultacie eksperci misji zidentyfikowali pięć dobrych praktyk z białoruskich doświadczeń, które można wdrożyć w innych krajach i które odnoszą się do takich obszarów, jak np: 1) koordynacja programów i projektów; 2) wykorzystanie niezależnych grup ekspertów; 3) współpraca z organami regulacyjnymi innych krajów; 4) współdziałanie z zainteresowanymi podmiotami międzynarodowymi; 5) gotowość na wypadek sytuacji kryzysowych. Ponadto misja MAEA sformułowała siedem zaleceń mających na celu poprawę rozwoju krajowej infrastruktury energii jądrowej w wielu dziedzinach, w tym utrzymanie białoruskiej elektrowni jądrowej w Astrawiecie, której pierwszy blok ma zostać oddany do użytku w 2020 r., a drugi w 2021 r.

²⁹ Zalesky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Cechy charakterystyczne wielosektorowej współpracy międzynarodowej w okresie globalnych wyzwań / B. Zaleskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2016. - - C. 345.

³⁰ W wyniku misji INIR 3 na Białorusi MAEA określiła pięć praktyk przydatnych dla innych krajów [zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/magate-vydelilo-po-itogam-missii-inir-3-v-belarusi-pjat-poleznyx-dlja-drugix-stran-praktik-10563.

Podkreślamy, że ta misja MAEA nie była pierwszą na Białorusi, chociaż wizyta takich misji nie jest obowiązkowa, ponieważ każdy kraj zaprasza ekspertów agencji z własnej inicjatywy. Wcześniej nasz kraj odwiedził już szereg misji eksperckich i oceniających MAEA w dziedzinie bezpieczeństwa jądowego, w tym "zintegrowaną ocenę infrastruktury energii jądowej (INIR, 2012), ocenę infrastruktury regulacyjnej (IRRS, 2016), ocenę miejsca z uwzględnieniem zdarzeń zewnętrznych (SEED, 2017), ocenę gotowości na wypadek awarii (EPREV, 2018), księgowość i kontrolę materiałów jądowych (ISSAS, 2019)³¹.

Wszystkie te fakty po raz kolejny podkreślają dążenie strony białoruskiej do stworzenia bezpiecznego, wydajnego ekonomicznie i przyjaznego dla środowiska przemysłu jądowego. W tym celu, jak widać, Białoruś aktywnie korzysta z całej gamy narzędzi i usług świadczonych przez agencję, biorąc pod uwagę zasadniczy dla siebie punkt "ściśle przestrzeganie wszystkich zobowiązań międzynarodowych w dziedzinie energii jądowej oraz przestrzeganie wszystkich standardów i zaleceń MAEA"³² które opierają się na najlepszych światowych praktykach w zakresie "sposobów i tego, co można poprawić przed uruchomieniem elektrowni jądowej, aby zapewnić jej długotrwałą, bezpieczną i niezawodną eksploatację"³³. W tym kontekście bardzo ważny wydaje się końcowy wniosek misji³⁴ INIR 3, że pierwszy blok białoruskiej elektrowni atomowej jest prawie gotowy do uruchomienia i że agencja "nie ma żadnych roszczeń technicznych do białoruskiej elektrowni atomowej".

W lutym 2019 r. MAEA, ustanowiona w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych w 1957 r., zgromadziła ponad 170 państw, pomagając im w rozwoju energii i technologii jądowej, zapewniając bezpieczeństwo jądowe i radiologiczne oraz pomagając im w prowadzeniu badań w dziedzinie energii i technologii jądowej. Białoruś aktywnie uczestniczy w praktycznej realizacji umów międzynarodowych zawartych pod auspicjami tej organizacji międzynarodowej, które obejmują Umowa o stosowaniu zabezpieczeń między Białorusią a MAEA; konwencje o natychmiastowym powiadamianiu o awarii jądowej, pomocy w przypadku awarii jądowej lub zagrożenia radiologicznego, o fizycznej ochronie materiałów jądowych, o odpowiedzialności cywilnej za szkodę jądową oraz o bezpieczeństwie jądowym; oraz

³¹ Współpraca między Republiką Białorusi a Międzynarodową Agencją Energii Atomowej [Zasoby Elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://austria.mfa.gov.by/ru/int_org/iaea/.

³² Sergei Rumas: Białoruś jest zdeterminowana, aby stworzyć bezpieczny, efektywny i przyjazny dla środowiska przemysł jądowy [Zasoby energii elektrycznej]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9307>.

³³ Białoruś jest gotowa do eksploatacji EJ - IAEA [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/belarus-gotowa-k-ekspluatatsii-aes-magate-10552/.

³⁴ MAEA nie ma żadnych roszczeń technicznych do BelAES - zastępcy dyrektora agencji [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/u-magate-net-texnicheskix-pretenzij-k-belaes-zamgendirektora-agenstva-10558/.

Wspólna konwencja bezpieczeństwa w postępowaniu z wypalonym paliwem jądrowym i bezpieczeństwa w postępowaniu z odpadami promieniotwórczymi.

Od 2013 roku, kiedy to uruchomiono pierwszą elektrownię atomową w kraju, współpraca z agencją stała się naprawdę duża i złożona. Co więcej, wraz z uruchomieniem pierwszej jednostki na Białorusi spodziewają się jedynie zwiększenia współpracy z MAEA przy eksploatacji zakładu. I już zaprosili kolejną misję agencji - w sprawie bezpieczeństwa jądrowego (IPPAS). Na początku marca 2020 roku stało się wiadomo, że "ta misja na Białorusi zostanie włączona do planu pracy MAEA na 2021 rok"³⁵.

FOR AUTHOR USE ONLY

³⁵ Białoruś zaprosiła misję MAEA ds. fizycznego bezpieczeństwa jądrowego [Zasoby elektroniczne]. - – 2020.
- URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/belarus-priglasila-missiju-magate-po-voprosam-fizicheskoj-jadernoj-bezopasnosti-10560.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: tendencje wzrostu eksportu żywności

W 2019 roku prawie jedną szóstą eksportu towarów z Białorusi stanowiły produkty rolne i artykuły spożywcze dostarczone do 104 krajów, przekraczając pod względem pieniężnym wartość pięciu i pół miliarda dolarów. Do osiągnięcia tego poziomu przyczyniło się wiele pozytywnych tendencji. Po pierwsze, "wzrosły dostawy mleka i przetworów mlecznych, masła rzepakowego, gotowych lub konserwowanych ryb, owoców i warzyw w puszkach, oleju sojowego, mięsa drobiowego, jaj, czekolady i innych gotowych produktów zawierających kakao i ziemniaki³⁶. Po drugie, zwiększyła się dywersyfikacja geograficzna białoruskiego eksportu. Nowe rynki obejmowały kraje niemal wszystkich kontynentów: w Azji - Afganistan; w Afryce - Angola, Benin, Burkina Faso, Gwinea, Kenia, Mauretania, Mozambik, Niger, Sudan, Uganda; w obu Amerykach i na Karaibach - Belize, Kuba, Urugwaj; w Europie - Luksemburg, Finlandia, Albania, Bośnia i Hercegowina. Zróżnicowanie dostaw z Białorusi do tych nowych krajów widać na poniższych przykładach. Na przykład dostawa serwatki i odtłuszczonego mleka w proszku do Afganistanu, słodku do Angoli i Burkina Faso, odtłuszczonego mleka w proszku do Beninu, Mozambiku i Nigru, mleka w puszkach i mleka w proszku na Kubę, napojów alkoholowych do Urugwaju, futer i surowców futrzarskich do Finlandii, cukru i ziemniaków do Albanii oraz ziemniaków do Bośni i Hercegowiny.

Po trzecie, w 2019 roku wzrósł eksport produktów rolnych i artykułów spożywczych na rynek partnerów strategicznych Białorusi - Rosji i Chin. W szczególności jego wolumen wzrósł o trzy procent do 4,3 mld dolarów dla Rosji. Należy zauważyć, że "głównym motorem wzrostu dostaw do Rosji stały się produkty mleczne. Przychody z jego eksportu wzrosły o 23%. Wzrosły również dostawy jaj, włókna lnianego, żelatyny, nasion i oleju rzepakowego³⁷.

Jeśli chodzi o Chiny, to dostawy z Białorusi wzrosły o prawie 60% i wyniosły 131,5 mln dolarów. Pozwoliło to na zwiększenie udziału białoruskiego eksportu na rynek chiński do 68 procent w strukturze całego eksportu do Azji i Oceanii. W tym samym czasie "wielkość dostaw przetworzonych produktów mięsnych o wysokiej wartości dodanej (wołowiny i drobiu) wzrosła o 53,3 mln dolarów i osiągnęła 44,1%

³⁶ Eksport białoruskich produktów rolnych w 2019 roku przekroczył 5,5 miliarda dolarów [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-beloruskoj-selhozproduksii-v-2019-godu-prevysil-55-mlrd-378531-2020>.

³⁷ W 2020 roku Białoruś planuje dostarczyć do Rosji ponad 3 miliony ton przetworów mlecznych i 316 tysięcy ton mięsa /Ju. Niemankowa // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-postavit-bolee-3-mln-t-molochki-i-316-tys-t-mjasa-v-rossiju-v-2020-godu-378543-2020>.

w ogólnej strukturze eksportu żywności do Chin³⁸. A to, wraz ze zwiększonymi dostawami oleju rzepakowego, włókna lnianego, czekolady, napojów alkoholowych, wody mineralnej, odtłuszczonego mleka w proszku i serwatki w proszku do Niebiańskiego Imperium.

Jeszcze bardziej uciążliwe plany rozwoju eksportu produktów rolnych i żywnościowych zostały przyjęte na Białorusi w 2020 roku - "zwiększyć dostawy o 4,2% w porównaniu z 2019 rokiem i osiągnąć kwotę ponad 5,7 mld dolarów"³⁹. Jednocześnie nadzieje pokłada się nie tylko w produktach mlecznych, ale również w produktach roślinnych i mięsnych. W szczególności do samej Rosji zostanie wysłanych 3,6 mln ton przetworów mlecznych i 316 tys. ton produktów mięsnych. Ciekawe perspektywy otwierają się również dla Chin, gdzie w styczniu 2020 roku akredytowano kolejnych 14 nowych producentów wyrobów mięsnych z Białorusi. Wśród nich jest 11 nowych producentów wołowiny - Pińsk, Brześć, Żłobin, Homel, Grodno, Witebsk, Słonim, Wołkowysk, zakłady mięsne, przedsiębiorstwa "Tradycje Brzeskie", "Achawjak Plus", "Miron", a także trzech producentów mięsa drobiowego - "Białoruśnieft-Osobino" i dwie fabryki drobiu "Świt". Zakres produktów dostępnych na eksport na rynek chiński, "w tym nogi z kurczaka, końcówki skrzydeł i produkty uboczne", został rozszerzony o kolejne pięć przedsiębiorstw⁴⁰.

Jednym ze skutecznych narzędzi promowania interesów białoruskich producentów rolnych i spożywczych na rynkach zagranicznych w 2020 roku powinien być również ich udział w międzynarodowych wystawach specjalistycznych. Tak więc już w drugiej połowie lutego 2020 roku Pawilon Narodowy Białorusi zostanie zaprezentowany na największej na świecie corocznej wystawie żywności "Gulfood-2020" w Zjednoczonych Emiratach Arabskich. Już piąty rok z rzędu w Gulfood zostanie zorganizowana ekspozycja białoruskich eksporterów, m.in. Bellact OJSC, Słucki Zakład Maseł i Serów, Mleczarnia i Przetwórnia Żywności w Lidzie, Przedsiębiorstwo "Primeilk", Słonimski Zakład Przetwórstwa Mięsa, Słucki Zakład Przetwórstwa Serów, Turowski Zakład Mleczarski. W 2019 roku uczestnicy białoruskiego pawilonu podpisali tu kontrakty na 13 milionów dolarów. I "w wyniku 11 miesięcy pracy, eksport towarów rolnych do ZEA wzrósł prawie trzykrotnie i

³⁸ Pierwszy pociąg kontenerowy z produktami mięsnymi ma zostać wysłany do Chin w tym roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pervyj-kontejnernyj-poezd-s-mjasnoj-produksiej-planirujut-otpravit-v-kitaj-v-etom-godu-378553-2020>.

³⁹ Białoruś planuje zwiększyć eksport żywności o 4,2% w 2020 roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-uwelichit-eksport-prodovolstvija-na-42-v-2020-godu-378535-2020>.

⁴⁰ Kolejnych 14 producentów posiada akredytację na dostawy białoruskich produktów mięsnych do Chin [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dlja-postavok-belorusskoj-mjasnoj-produksii-v-kitaj-akkreditovany-esche-14-proizvoditelej-375197-2020/>.

wyniósł 1,8 mln dolarów⁴¹. Dlatego też istnieją wszelkie powody, aby sądzić, że tym razem udział w tym specjalistycznym forum biznesowym będzie w pełni uzasadniony, ponieważ weźmie w nim udział ponad pięć tysięcy firm ze 120 krajów. Spodziewana liczba odwiedzających to około sto tysięcy osób. Łącznie ekspozycje białoruskich producentów wyprodukowanych na Białorusi w 2020 roku będą organizowane w ponad czterdziestu krajach, w tym w Azerbejdżanie, Chinach, Egipcie, Etiopii, Francji, Kazachstanie, Mozambiku, Omanie, Syrii, Singapurze, Tadżykistanie, Turcji, Uzbekistanie, Zimbabwe, Republice Południowej Afryki, a także w Gruzji, Mołdawii, Holandii, Polsce, Serbii, Ukrainie, Stanach Zjednoczonych Ameryki.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁴¹ Pawilon Narodowy Białorusi zostanie zaprezentowany na największej na świecie wystawie żywności w Dubaju [Zasoby elektroniczne]. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/natsionalnyj-paviljon-belarusi-budet-predstavlen-na-krupnejšej-v-mire-pischevoj-vystavke-v-dubae-375478-2020/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: turystyka jako jeden z priorytetów eksportu usług

Jednym z najważniejszych kierunków minimalizacji zależności białoruskiej gospodarki od wpływu kluczowych czynników zagranicznej sytuacji gospodarczej jest wyprzedzający wzrost eksportu usług. Jednocześnie głównymi priorytetami i koncepcyjnymi kierunkami wsparcia i rozwoju eksportu w Republice Białoruś są "poszerzenie zakresu eksportowanych usług w transporcie, turystyce, medycynie, komunikacji, finansach i doradztwie"⁴². Doświadczenia ostatnich lat pokazują, że działania podejmowane w kraju w celu sprostania temu wyzwaniu przynoszą efekty. Tak więc, zgodnie z wynikami z 2019 roku, "obroty handlu zagranicznego usługami wzrosły o 8,8% i osiągnęły 15,468 mld dolarów. Eksport usług wykazał wzrost o 9,3% do 9,65 mld dolarów <...>. Saldo handlu zagranicznego usługami było dodatnie i wynosiło 3,833 mld dolarów"⁴³.

Eksport usług turystycznych rozwija się bardzo pomyślnie w tym zakresie, którego wielkość w 2019 roku wzrosła o prawie 15 procent i przekroczyła 250 milionów dolarów, natomiast "liczba obywateli zagranicznych, którzy odwiedzili Białoruś w 2019 roku wyniosła ponad 4 miliony 924 tysiące"⁴⁴. Ta pozytywna tendencja wynika w dużej mierze z intensyfikacji prac nad liberalizacją systemu bezwizowego i rozwojem turystyki przyjazdowej. W szczególności, od początku obowiązywania reżimu bezwizowego dekretem Prezydenta Republiki Białorusi z dnia 9 stycznia 2017 roku, ponad 350 tysięcy osób z 70 krajów mogło korzystać z ruchu bezwizowego, a w 2019 roku ich liczba wzrosła o ponad 40% w porównaniu z rokiem 2018. Pozytywny efekt przyniosło również zjednoczenie obu stref bezwizowych w jedną "Brześć-Grodno".

I tak, w 2019 roku do obwodu brzeskiego wjechało około 32 tysięcy cudzoziemców, korzystających z ruchu bezwizowego. W styczniu 2020 roku ich liczba od razu wzrosła o 70 procent w porównaniu z tym samym okresem w 2019 roku i wyniosła prawie 2200 osób z 29 krajów. Co ciekawe, "z ogólnej liczby turystów bezwizowych 80% stanowią obywatele polscy. Obwód brzeski jest coraz częściej

⁴² Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasoby elektroniczne]. - - 2016. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>.

⁴³ W 2019 roku Białoruś zmniejszyła eksport towarów i usług o 0,7% do prawie 42 mld dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-v-2019-godu-snizila-eksport-tovarov-i-uslug-na-07-pochti-do-42-mlrd-379111-2020>.

⁴⁴ Eksport usług turystycznych na Białorusi przekroczył 250 milionów dolarów w 2019 roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/eksport-turisticheskikh-uslug-belarusi-v-2019-godu-prevysil-250-mln-379317-2020>.

odwiedzany przez przedstawicieli Litwy, Łotwy, Niemiec, Włoch, Hiszpanii, Czech, Wielkiej Brytanii, Belgii"⁴⁵. Jednocześnie w roku 2020 wydłużył się również czas pobytu turystów zagranicznych w obwodzie brzeskim - z trzech do czterech dni. W tym południowo-zachodnim regionie Białorusi są oni zdeterminowani, aby kontynuować trend wzrostu ruchu turystycznego. W tym celu aktywnie pracują nad integracją produktów turystycznych razem z regionem grodzieńskim, aby połączyć swoje trasy z europejskimi. Wystarczy powiedzieć, że kalendarz imprez turystycznych w Brześciu w 2020 roku obejmuje ponad sto imprez o różnej skali, w tym festiwal gastronomiczny w parku narodowym "Puszcza Białowieska", co najmniej cztery festiwale rowerowe, a także międzynarodowe forum turystyczne w Brześciu.

Ważny szczegół: ponad 40 wydarzeń w kalendarzu jest w jakiś sposób związanych z Puszcą Białowieską, którą w 2019 roku odwiedziło około 575 tysięcy turystów, w tym ponad 85 tysięcy cudzoziemców. W 2020 roku planuje się zwrócić szczególną uwagę na marketing Puszczy Białowieskiej dla turystów z krajów trzecich - Europy Zachodniej, Azji i Ameryki Północnej. Właściwie, i w tym celu na spotkaniu grupy roboczej ds. rozwoju turystyki transgranicznej między Białorusią i Polską w lutym 2020 roku w Brześciu, osiągnięto porozumienie w sprawie utworzenia jednego transgranicznego centrum informacji w Parku Narodowym "Puszcza Białowieska" i Białowieskim Parku Narodowym, którego działalność "będzie miała na celu wzmocnienie interakcji między pracownikami obszarów chronionych i podniesienie świadomości turystów o wydarzeniach ze strony białoruskiej i polskiej"⁴⁶. W tym zakresie mapa drogowa obszaru turystycznego Puszczy Białowieskiej, opracowywana obecnie przez białoruskich i polskich specjalistów, obejmie część powiatów kamienieckiego, pruskiego i światłowackiego oraz województwa podlaskiego. Dokument ten przewiduje kontynuację projektu AugustWelo. Druga część projektu nosiła nazwę "BelovezhaVelo". A trasa o długości około 70 kilometrów będzie przebiegać pomiędzy przejściem granicznym "Pererov" i Svisloch.

Przypomnijmy, że ponad czterdzieści lat temu - w październiku 1979 roku - Białowieski Park Narodowy, położony w Polsce, został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Oświatowego Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO). W 1992 roku do tej listy dołączyła białoruska część Puszczy Białowieskiej, co umożliwiło stworzenie pierwszego w Europie naturalnego transgranicznego obiektu światowego dziedzictwa. W 2014 roku

⁴⁵ Liczba turystów bezwizowych, którzy w styczniu wjechali do obwodu brzeskiego wzrosła o 70% [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/chislo-vjehavshih-v-brestskuju-oblast-bezvizovyh-turistov-v-janvare-uvelicilos-na-70-379154-2020>.

⁴⁶ Białoruś i Polska opracowują mapę drogową obszaru turystyki transgranicznej [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/belarus-i-polsha-razrabatyvajut-dorozhnuju-kartu-transgranicznoj-turisticheskoj-territorii-378867-2020/>.

"został on rozszerzony do 140 tys. ha na całym historycznym terytorium Puszczy Białowieskiej pod ogólną nazwą Puszcza Białowieska". W jego skład wchodzi 60 tys. ha lasów staroci po stronie polskiej i 80 tys. ha po stronie białoruskiej⁴⁷. Niedawno Komitet Światowego Dziedzictwa wydał zalecenia dla strony białoruskiej i polskiej, aby zintensyfikować wysiłki na rzecz przygotowania jednolitego, transgranicznego planu wspólnego zarządzania tym obiektem światowego dziedzictwa. Projekt ma teraz wiele do zrobienia, aby dostosować swoje ustawodawstwo do wspólnego planu i konceptualizować podejście do zarządzania obiektem zgodnie z kryteriami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Należy założyć, że atrakcyjność turystyczna Puszczy Białowieskiej w tym zakresie wzrośnie jedynie w oczach odwiedzających ją cudzoziemców.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁴⁷ Białoruś i Polska opracują plan wspólnego zarządzania Puszczą Białowieską [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/belarus-i-polsha-razrabotajut-plan-sovmestnogo-upravljenija-belovezhskoj-puschej-367608-2019/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: udział w wystawach jako czynnik rozwoju eksportu usług turystycznych

W "Narodowym programie wspierania i rozwoju eksportu Republiki Białoruś na lata 2016-2020" jeden z głównych kierunków optymalizacji krajowego systemu wspierania i rozwoju eksportu określono jako "wykorzystanie potencjału działalności wystawienniczej, targowej i kongresowej"⁴⁸. To narzędzie promowania białoruskich interesów na rynkach zagranicznych jest szczególnie aktywne dla przedstawicieli branży turystycznej, co pozwala im osiągać dobre wyniki w rozwoju eksportu usług turystycznych, "którego wielkość w 2019 roku wzrosła o prawie 15 procent i przekroczyła 250 milionów dolarów"⁴⁹. W 2020 roku potencjał turystyczny Białorusi zostanie zaprezentowany na 17 międzynarodowych wystawach turystycznych, gdzie nasz kraj będzie reprezentowany przez jedno stoisko narodowe.

I tak już w połowie stycznia 2020 roku strona białoruska wzięła udział w największej wystawie turystycznej Europy Północnej "Matka 2020" w stolicy Finlandii, która rocznie gromadzi około 20 tysięcy profesjonalistów branży turystycznej, a także około 50 tysięcy zwiedzających. Tym razem w Helsinkach reprezentowanych było ponad 350 firm z 70 krajów. Na stoisku Białoruskiej Narodowej Agencji Turystycznej "Mińscy touroperatorzy" "BelAgroTravel", "Wneszinturysta", "Prime Tour" oraz "Studio Rekreacyjne" z Grodna zaprezentowali swoje oferty potencjalnym partnerom zagranicznym⁵⁰.

W ostatniej dekadzie stycznia 2020 roku na białoruskim stoisku narodowym w ramach jednej z największych specjalistycznych międzynarodowych imprez turystycznych w Stanach Zjednoczonych Ameryki - The New York Times Travel Show 2020 - zaprezentowano możliwości leczenia sanatoryjno-uzdrowiskowego na Białorusi, a także turystyki biznesowej, medycznej i sportowej. W prezentacji potencjału turystycznego Białorusi za oceanem wziął udział "Wydział Sportu i Turystyki Obwodowego Komitetu Wykonawczego w Nowogródki we współpracy z

⁴⁸ Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasoby elektroniczne]. - - 2016. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>.

⁴⁹ Zalesky, B.L. Eksport usług: wśród priorytetów - turystyka / B.L. Zalesky // Materiały XVI Międzynarodni vedecko-prakticka konferencja "Veda a technologie: krok do budoucnosti - 2020". Tom 4: Praha. Wydawnictwo "Edukacja i nauka". - - C. 23.

⁵⁰ Stoisko A. Grizkiewicz na Białorusi jest prezentowane na największej wystawie objazdowej Europy Północnej w Helsinkach / A. Grizkiewicz // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/beloruskij-stend-predstavlen-na-krupnejšej-turvystavke-severnoj-evropy-v-helsinki-376158-2020/>.

Nowogródzkim Obwodowym Muzeum Historii Lokalnej, firma turystyczna "51Prime Tour".

Pod koniec stycznia 2020 roku na 27. Międzynarodowych Targach Turystycznych Balttour 2020 w Rydze została otwarta ekspozycja pod jedną marką - Białoruś. Koncentruje się na turystyce medycznej przyjazdowej".⁵²Dlatego na stoisku zaprezentowano wiodące białoruskie sanatoria i uzdrowiska, hotele i hotele, kompleks Mirskiego Zamku, a także portal informacyjny służb medycznych. W lutym 2020 roku potencjał turystyczny Białorusi został szeroko zaprezentowany na 29. Międzynarodowej Wystawie Turystyki Tourest-2020 w stolicy Estonii. Uczestnikami tego białoruskiego stoiska były Narodowa Agencja Turystyki, Homelski Wydział Sportu i Turystyki, Obwodowe Komitety Wykonawcze w Grodnie i Mińsku, Centrum Rezerwatu Olimpijskiego w Żłobinie, firmy turystyczne - PCC "Center-Court", LLC "BelAgroTravel", LLC "Ditrib", portal "Vetliva", sanatoria - "Mashinostroitel", "Raduga", "Pearl", "Krnitsa", "Pines", "Belorusochka", "Narachanka", "Narochansky Bereg". Uwaga zwiedzających białoruską ekspozycję pokazała "duże zainteresowanie obywateli i podmiotów branży turystycznej Estonii turystyką zdrowotną na Białorusi, a także możliwości bezwizowego wjazdu na Białoruś przez Lotnisko Narodowe "Mińsk-2" i terytorium bezwizowe "Brześć-Grodno"⁵³.

Istnieje również duży potencjał eksportowy w dziedzinie turystyki przyjazdowej, takiej jak polowania i rybołówstwo. Możliwości tej aktywnie rozwijającej się na Białorusi destynacji turystycznej zostały szeroko zaprezentowane na przełomie stycznia i lutego 2020 roku na jednej z największych światowych wystaw w dziedzinie turystyki łowieckiej i rybackiej JACD & HUND 2020 w niemieckim mieście Dortmund. Wśród ponad sześciuset wystawców z różnych krajów swoje możliwości i organizacje zaprezentowało Ministerstwo Leśnictwa Białorusi - przedsiębiorstwo jednostkowe "Biełgosohot", Witebsk, Grodno i Mohylew GPLHO, a także gospodarstwa Prużan, Telechańsk i Kopyl. Promując nie po raz pierwszy swój produkt myśliwski i turystyczny w Dortmundzie, białoruscy uczestnicy wystawy poinformowali zagranicznych myśliwych o usługach i rodzajach polowań, biorąc pod

⁵¹ Białoruś jest reprezentowana na wystawie turystycznej w Nowym Jorku [Zasoby elektroniczne]. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predstavlena-na-turisticheskoy-vystavke-v-nju-jorke-377104-2020/>.

⁵² Nemankova, Yu. Potencjał turystyczny Białorusi został zaprezentowany na wystawie Balttour-2020 w Rydze // [Zasoby elektroniczne]. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/turisticheskij-potencial-belarusi-prezentovan-na-vystavke-balttour-2020-v-rige-377966-2020/>.

⁵³ Około 29. międzynarodowej wystawy turystycznej "Tourest-2020" [Zasoby elektroniczne]. -- 2020. - URL: <http://estonia.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c3677b38082f08c4.html>.

uwagę ich zainteresowania: "Najbardziej atrakcyjne dla obywateli Unii Europejskiej jest polowanie na głuszca, żubra, wilka, samca łosia i szlachetnego jelenia"⁵⁴.

Jak widać, początek 2020 roku był bardzo pracowity dla międzynarodowego segmentu białoruskiej branży turystycznej. Kontynuacja będzie nie mniej intensywna, ponieważ jednolite stoisko narodowe Białorusi będzie nadal prezentowane na międzynarodowych wystawach turystycznych w Berlinie i Moskwie, Pekinie, Baku i Dubaju, Kantonie, Nur-Sultanie i Londynie. I "zakończy rok forum wystaw turystycznych w Barcelonie"⁵⁵. Uważa się, że każda z tych wystaw będzie nie tylko dodatkowym impulsem do zwiększenia liczby turystów zagranicznych przyjeżdżających na Białoruś, lecz również przyczyni się do dalszego podnoszenia poziomu białoruskiego przemysłu turystycznego do najlepszych standardów międzynarodowych.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁵⁴ Możliwości turystyki łowieckiej i rybaczkiej na Białorusi są prezentowane na wystawie w Niemczech [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vozmozhnosti-ohotnichje-rybolovnogo-turizma-belarusi-predstavleny-na-vystavke-v-germanii-377905-2020/>.

⁵⁵ Potencjał turystyczny Białorusi w 2020 roku zostanie zaprezentowany w Nowym Jorku, Dubaju i Londynie [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/turisticheskij-potencial-belarusi-v-2020-godu-predstavjat-v-nju-jorke-dubae-i-londone-374521-2019/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: rezerwy na rozwój substytucji importowych - w modernizacji

Już w Programie działalności Rządu Republiki Białoruś na lata 2018-2020 nakreślono zadanie stworzenia warunków dla realizacji polityki racjonalnego zastępowania importu i rozwoju branż zastępujących import, w tym wykorzystania potencjału małych i średnich przedsiębiorstw do poprawy bilansu handlowego kraju w celu osiągnięcia "rocznego wzrostu produkcji importowych produktów zastępczych w wysokości co najmniej 600 mln USD"⁵⁶. W lutym 2020 roku podczas wizyty w papierni "Bohater pracy" w Dobruszu Prezydent Białorusi Aleksander Łukaszenko odwiedził papiernię "Dobrush". Łukaszenka zwrócił jeszcze większą uwagę na tę kwestię: "Musimy zarabiać pieniądze, więc pożądane jest, aby ich nie eksportować. <...> Poważnie potraktujemy import zastępczy".

Należy zauważyć, że na Białorusi główne zadanie zastępowania importu, rozumianego jako polityka państwa mająca na celu racjonalizację importu towarów i usług poprzez stymulowanie krajowych producentów, w tym z udziałem kapitału zagranicznego, do organizacji produkcji wyrobów, które wcześniej były importowane, jest sformułowane jako "nie mechaniczne zastępowanie importowanych towarów, lecz rozwój konkurencyjnej produkcji krajowej"⁵⁷. Według szacunków białoruskiego Ministerstwa Gospodarki udział importowanych produktów substytucyjnych w kraju wynosi już 40 procent, czyli 20 miliardów dolarów w ujęciu pieniężnym. Jednocześnie "udział sprzedaży produktów zastępczych z importu na eksport wzrósł do 50%". Pokazuje to, że jest on nie tylko konkurencyjny na rynku krajowym, ale również w zakresie popytu za granicą⁵⁸.

Wśród podmiotów gospodarczych Białorusi, dość skutecznie rozwiązujących kwestie zastępowania importu, można wymienić przedsiębiorstwa koncernu "Bellesbumprom". W 2019 roku zwiększyli oni produkcję tych produktów o prawie 10% i wyprodukowali je o ponad 530 milionów dolarów. Mówiąc dokładniej, produkty zastępcze z importu były produkowane przez 26 przedsiębiorstw w 38 pozycjach towarowych, w tym celuloza, włókno drzewne i płyta wiórowa, sklejką, papier i tektura

⁵⁶ Program działań Rządu Republiki Białorusi na lata 2018-2020 [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/file253cf6b5b538838e.PDF>.

⁵⁷ Pomysły na zastąpienie importu [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://www.economy.gov.by/ru/idei_importozames-ru/.

⁵⁸ Udział produktów zastępczych z importu w białoruskim przemyśle zbliża się do 40% [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dolja-importozameschajuschej-produktsii-v-promyshlennosti-belarusi-prilblizhaetsja-k-40-379006-2020/>.

niewplekane, tektura falista i niefiltrowana, torby papierowe, papier gazetowy i papier sanitarny. W szczególności "w 2019 roku JSC Svetlogorsk PPK wyprodukował 145 tys. ton celulozy, czyli 5,6 razy więcej niż w 2018 roku"⁵⁹. Innym ciekawym przykładem w tym kontekście jest Rechitsadrev. Trzy lata temu Zakład Żywicy Syntetycznych rozpoczął działalność w Rechitsa. Jednym z kierunków zastosowania tej żywicy jest produkcja folii dekoracyjnej ze zwykłego papieru używanego do produkcji laminowanych płyt drewnianych. Wynik: jeśli wcześniej producenci mebli musieli kupować żywicę syntetyczną za granicą, teraz sami zaczęli eksportować jej nadmiar. A w samym 2019 roku dało to firmie około trzech milionów euro. Podsumowując, "produkcja własnej żywicy pozwoliła na zaoszczędzenie około 10 milionów euro w całym okresie"⁶⁰.

Tajemnicą sukcesu przedsiębiorstw koncernu jest przeprowadzana modernizacja podstawowych zakładów obróbki drewna, która pozwoliła na znaczne poszerzenie asortymentu wypuszczanej produkcji i zapewnienie jej wysokiej jakości. Podsumowanie: w ciągu ostatnich pięciu lat, kiedy zaczęły działać nowe zakłady, wielkość produkcji zastępczych produktów importowych zwiększyła się ponad dwukrotnie. Kontynuując rozwój tego faktycznego priorytetu działalności, Bellesbumprom widzi takie perspektywiczne kierunki jak rozszerzenie asortymentu i wzrost wielkości produkcji różnego rodzaju opakowań papierowych jako alternatywę dla polietylenu, a także produkcję wysokiej jakości tektury powlekanej, która w znacznych ilościach znajduje zastosowanie w przemyśle poligraficznym, spożywczym, farmaceutycznym, kosmetycznym. W związku z tym "w 2020 r. przedsiębiorstwa koncernu planują zwiększyć produkcję importowych produktów zastępczych o 30 mln dolarów do 560 mln"⁶¹.

Ciekawe doświadczenia w zakresie rozwoju substytucji importowej zgromadzono również w stowarzyszeniu producenckim "Energokomplekt" w Witebsku, gdzie w 2019 roku eksport wyniósł "86% całkowitego wolumenu 112 milionów dolarów". W tym samym czasie przedsiębiorstwo w Witebsku stanowi 70% wszystkich wyrobów kablowych produkowanych na Białorusi⁶². Warto dodać, że

⁵⁹ Przedsiębiorstwa "Bellesbumprom" w 2019 roku zwiększyły produkcję zastępczych produktów importowych o 9,3% [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predpriyatija-bellesbumproma-v-2019-godu-velichili-proizvodstvo-importozameschajushej-produktsii-na-379049-2020/>.

⁶⁰ Kapba, E. W obiektywie - "Rechitsadrev". Udane zastąpienie importu / E. Kapba // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://dneprovec.by/companynews/2020/02/14/25898>.

⁶¹ Igor Lyashenko orientuje "Bellesbumprom" w kierunku bardziej aktywnej produkcji zastępczych produktów importowych [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9267>.

⁶² Bogacheva, O. Należy zwrócić większą uwagę na kwestie zastępowania importu - Anfimov / O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/voprosam-importozameshenija-neobhodimo-udeljat-bolshe-vnimanija-anfimov-378866-2020/>.

stowarzyszenie to, założone w 1992 roku i obecnie będące rezydentem wolnej strefy ekonomicznej "Witebsk", zatrudnia 650 osób, dostarczając innowacyjne produkty zarówno krajowym, jak i zagranicznym konsumentom. Szereg przykładów udanego wdrożenia polityki zastępowania importu można zaobserwować również w regionie Homelskim. W szczególności "jednym z nich jest Mleczarnia Turowa, która produkuje tradycyjny włoski ser na sprzedaż na białoruskim rynku krajowym"⁶³. Wszystkie te przykłady sugerują, że polityka substytucji importu na Białorusi, choć rozwijająca się, nadal ma ogromny potencjał, że wielu uczestników rynku musi uczyć się z najlepszych praktyk już dostępnych w kraju.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁶³ Shumel, K.V. Development of the import-substituting industries in the context of the innovation development concept of the Republic of Belarus / K.V. Shumel // Women scientists of Belarus and Kazakhstan : a collection of materials of the International scientific-practical conference, Minsk, 1-2 March 2018 / redited by A.V. Shumel. I.V. Kazakova [et al.]. - Mińsk: RIVSh, 2018. - -- C. 553.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: przyszłość jest dla samochodów elektrycznych

W marcu 2020 roku Republika Białorusi przyjęła dekret prezydenta A. Łukaszenki "O stymulacji użytkowania pojazdów elektrycznych", który przewiduje środki stymulujące popyt w kraju na ten przyjazny dla środowiska sprzęt, a także stworzenie odpowiedniej infrastruktury ładowania i obsługi w regionach. Pojawienie się tego dokumentu jest spowodowane szeregiem okoliczności. Na 24. Światowej Konferencji Narodów Zjednoczonych w **sprawie** Zmian Klimatu, która odbyła się w grudniu 2018 roku w polskich Katowicach, Białoruś stwierdziła, że postrzega ekologiczną gospodarkę i niskoemisyjny zrównoważony rozwój jako wektor strategiczny⁶⁴.

Po drugie, istniejące prognozy ekspertów pokazują, że "do 2030 r. co piąty samochód na świecie będzie miał napęd elektryczny". Proces ten jest stymulowany przez politykę rządową w wielu krajach, w których zamierzają one nałożyć ograniczenia na samochody z silnikami spalinowymi⁶⁵. Po trzecie, wzrost liczby samochodów elektrycznych przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza na Białorusi. Po czwarte, "korzystanie z transportu elektrycznego jest jednym z kierunków inteligentnego wzrostu zużycia energii elektrycznej".⁶⁶co staje się dziś szczególnie ważne w świetle oczekiwanego uruchomienia białoruskiej elektrowni atomowej. Po piąte, przejście na samochody elektryczne oznacza, że ogół społeczeństwa zwraca się w kierunku nowych technologii odpowiadających najlepszym praktykom światowym, tak aby do 2025 roku około 40 % dostępnych na Białorusi samochodów z silnikiem spalinowym można było zastąpić transportem elektrycznym.

Przechodząc do dekretu, odnotowujemy niektóre z zawartych w nim środków. Dokument ten zwalnia więc właścicieli pojazdów elektrycznych z obowiązku uiszczania opłaty za wydanie zezwolenia na udział w ruchu drogowym. Osoby fizyczne nie będą musiały płacić podatku od wartości dodanej przy imporcie

⁶⁴ Zalessky, B. Punkt wzrostu. Cechy charakterystyczne zrównoważonego rozwoju w obliczu globalnych wyzwań / B. Zalesskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2020. - – C. 57.

⁶⁵ Podjęte działania przyczynią się do stworzenia produkcji samochodów elektrycznych na Białorusi - Ministerstwa Gospodarki [Zasoby Elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/prinimaemye-mery-budut-sposobstvovat-sozdaniyu-v-belarusi-proizvodstva-elektromobilej-minekonomiki-383056-2020/>.

⁶⁶ Ekologia i konsumpcja energii elektrycznej na Litwie - co korzystnie wpływa na rozwój samochodów elektrycznych na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ekologija-i-gramotnoe-potreblenie-elektroenergii-chem-vygoden-rost-chisla-elektromobilej-v-belarusi-383046-2020>.

samochodów elektrycznych do użytku osobistego w naszym kraju. Ponadto, "właściciele pojazdów elektrycznych są zwolnieni z opłat parkingowych do 1 kwietnia 2026 r. w specjalnie do tego celu wyposażonych miejscach na parkingach publicznych"⁶⁷.

Dekret zawiera również środki dla producentów samochodów elektrycznych i elektrycznych stacji ładowania, a także dla ich organizacji operacyjnych. W szczególności, stacje poboru opłat są zwolnione z podatku od wartości dodanej, jeśli są wykorzystywane na Białorusi. A Stowarzyszenie Produkcyjne "Belorusneft" otrzyma działki pod budowę i utrzymanie kompleksów ładowania elektrycznego bez licytacji. Być może z tego powodu Belorusneft planuje otworzyć 180 stacji szybkiego ładowania w 2020 roku.

Jak dotąd sytuacja z elektrycznymi stacjami ładowania (EPS) na Białorusi przedstawia się następująco. Od początku 2020 roku "sieć stacji paliw powiększyła się do 251 takich stacji (plus 13 obiektów)"⁶⁸. A teraz może obsłużyć do dziewięciu tysięcy samochodów elektrycznych. Sieć stacji paliw na terytorium Białorusi obejmuje dwa rodzaje stacji: po pierwsze, tryb 3, gdzie ładowanie samochodu elektrycznego trwa od sześciu do ośmiu godzin; po drugie, tryb 4, gdzie ładowanie akumulatora trwa krócej niż godzinę. Ważny szczegół: na początku 2020 roku sieć stacji paliw Belorusneft posiada nową markę - Malankę, pod którą do 2022 roku będzie działać już 639 stacji ładowania. A do 2030 roku powinno ich być wystarczająco dużo, aby obsłużyć do trzystu tysięcy samochodów elektrycznych.

Mówiąc o produkcji własnych samochodów elektrycznych w naszym kraju, należy przypomnieć, że pierwsza białoruska próbka takiego sprzętu na podstawie Geely'ego została zaprezentowana w sierpniu 2017 roku. Jednocześnie stwierdzono, że "po przetestowaniu pierwszego samochodu elektrycznego, naukowcy rozpoczną prace nad ulepszonym prototypem". Może być gotowy już w następnym [2018] roku"⁶⁹. Niemniej jednak, jak już zauważono na spotkaniu w marcu 2020 roku między prezydentem Białorusi a kierownictwem Rady Ministrów, kwestia produkcji własnego samochodu elektrycznego nie otrzymała jeszcze odpowiedniego impulsu, chociaż

⁶⁷ Łukaszenka podpisał dekret zachęcający do zakupu samochodów elektrycznych [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-podpisal-ukaz-o-stimulirovanii-zakupok-elektromobilej-383041-2020>.

⁶⁸ "Belorusneft" planuje w tym roku otworzyć 180 stacji ładowania elektrycznego [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusneft-planiruet-otkryt-180-elektrozarjadnyh-stantsij-v-etom-godu-383042-2020>.

⁶⁹ Gawriłowa, W. Ekologiczna, nowoczesna i zwrótka: uczeni zaprezentowali pierwszy białoruski samochód elektryczny / W. Gawriłowa // [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/reportazh-ekologichnyj-sovremennyj-i-manevrennyj-uchenye-prezentovali-pervyj-beloruskij-elektromobil-262688-2017>.

transport elektryczny ma ogromny potencjał. "Jest to dziś pilna konieczność. <...> Wiele państw już rozwija ten obiecujący obszar. Kraje takie jak my, zorientowane na eksport, bez ogromnych rezerw pod ziemią, od dawna są zorientowane na transport elektryczny"⁷⁰.

Całkiem możliwe, że wraz z nadejściem dekretu "O promowaniu korzystania z samochodów elektrycznych" sprawa ta zostanie podjęta przez BELGI, które "jest gotowe rozważyć produkcję samochodów elektrycznych na Białorusi, pod warunkiem, że rocznie sprzedaje się 5-10 tysięcy samochodów"⁷¹. W międzyczasie firma otrzymała cztery chińskie samochody elektryczne modelu Geely Geometry A, które będą testowane: jeden - w fabryce, trzy - w centrach dealerskich. Ta wersja samochodu elektrycznego przyciąga tym, że posiada rezerwę mocy pięćset kilometrów, systemy adaptacyjnego tempomatu i reakcji na pieszych i rowerzystów, a także inteligentny system automatycznego parkowania. Należy założyć, że wraz z przyjęciem dekretu prezydenckiego, model Geely Geometry A w BELGI pójdzie znacznie szybciej.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁷⁰ Spotkanie z kierownictwem Rady Ministrów [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/soveschanie-s-rukovodstvom-soveta-ministrov-23197/.

⁷¹ "BELGIA jest gotowa rozważyć produkcję samochodów elektrycznych przy sprzedaży 5-10 tysięcy samochodów rocznie [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beldzhi-gotov-rassmatrivat-vypusk-elektromobilej-pri-prodazhe-5-10-tys-avto-v-god-382660-2020/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Wolna Strefa Ekonomiczna "Mińsk": nowi mieszkańcy - nowe możliwości

Ustawa Republiki Białoruś "O wolnych strefach ekonomicznych", przyjęta 7 grudnia 1998 roku, jako jeden z głównych celów utworzenia FEZ określa atrakcyjność "inwestycji w tworzenie i rozwój zorientowanych na eksport i zastępujących import branż opartych na nowych i wysokich technologiach"⁷². FEZ "Mińsk", założona na Białorusi w 1998 roku, dość skutecznie zmierza w tym kierunku. Na początku lutego 2020 roku zjednoczyła już 116 przedsiębiorstw będących rezydentami na swoim terytorium, w tym 57 z nich z inwestycjami zagranicznymi. W ciągu swojej ponad dwudziestoletniej historii FEZ stolicy przyciągnął ponad dwa miliardy dolarów inwestycji, w tym od inwestorów z ponad dwudziestu krajów. Zajmując powierzchnię około trzech tysięcy hektarów, obejmuje ona obecnie 23 działki w Mińsku i obwodzie stołecznym, w tym takie miasta jak Mołodeczno, Żodino, Fanipol, Borysów, gdzie z powodzeniem działają przedsiębiorstwa przemysłu maszynowego i metalurgicznego, chemicznego i petrochemicznego, leśnego i budowlanego. Wizytówką FEZ "Mińsk" są tak znani producenci nie tylko na Białorusi, ale i za granicą: "Stadler-Mińsk" - pociągi i tramwaje; grupa firm "Alutech" - komponenty do okiennic ochronnych, systemów bramowych; "Adaani" - sprzęt rentgenowski; "BELGIA" - samochody osobowe i lekkie; "SN AE Europe Industries Bisov" - piły bimetalowe taśmowe i końcowe.

Fakty pokazują, że ten ośrodek przemysłowy na biznesowej mapie Białorusi nadal bardzo aktywnie się rozwija. Wystarczy powiedzieć, że w 2019 roku administracja FEZ "Mińsk" zarejestrowała 17 nowych spółek-rezydentów. Jednym z nich w grudniu 2019 roku był Belagromash, który zamierza stworzyć na terenie Huty w Mołodechnie produkcję specjalistycznych stalowych kontenerów kolejowych. Innowacyjne właściwości tych kontenerów zwiększą szybkość załadunku i rozładunku towarów dzięki temu, że nowe kontenery będą mogły być podnoszone z jednego środka transportu na drugi - z platformy kolejowej na drogową i odwrotnie. Projekt ten przyciąga również fakt, że "głównym odbiorcą kontenerów jest firma zagraniczna, więc nowa produkcja będzie jak najbardziej zorientowana na eksport". Stworzonych zostanie co najmniej 130 miejsc pracy"⁷³.

⁷² Ustawa Republiki Białorusi o wolnych strefach ekonomicznych [Zasób elektroniczny]. - - 1998. - URL: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=H19800213>

⁷³ Produkcja kontenerów towarowych zostanie uruchomiona w Mołodechnie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-gruzovyh-kontejnerov-naladjat-v-molodechno-372673-2019/>.

W przededniu 2020 roku BelMetr Spółka z o.o. stała się rezydentem FEZ. Jej plany obejmują realizację w Żodinie projektu inwestycyjnego dotyczącego produkcji wodomierzy wandaloodpornych o ulepszonych właściwościach. Należą do nich: zabezpieczenie antymagnetyczne; urządzenie zabezpieczające przed zewnętrznym oddziaływaniem na pokrywę; wysoka czułość miernika; eliminacja zaparowania górnej części obudowy. A niech "produkcja w początkowej fazie będzie prowadzona na terenach dzierżawionych, w przyszłości planuje się budowę nowego budynku produkcyjnego"⁷⁴.

Liczba mieszkańców FEZ "Mińsk" zaczęła być dość intensywnie uzupełniana w 2020 roku. W połowie stycznia zarejestrowano tutaj firmę JLLC "Techno-Express" - jednego z czołowych białoruskich producentów w dziedzinie systemów podtrzymywania życia samochodów osobowych. W FEZ spółka planuje realizację projektu inwestycyjnego w zakresie produkcji urządzeń elektrycznych dla wagonów osobowych trakcji lokomotywowej. W szczególności dotyczy to produkcji przekształtników klimatyzacji - "urządzeń przeznaczonych do zasilania silników asynchronicznych instalacji klimatyzacji w kolejowych wagonach pasażerskich jako części urządzeń elektrycznych i systemów podtrzymywania życia"⁷⁵. Projekt ten ma potencjał zarówno zastępczy w stosunku do importu, jak i eksportowy, ponieważ głównym odbiorcą powyższych produktów będą nie tylko Koleje Białoruskie, lecz również zainteresowane przedsiębiorstwa w krajach WNP.

Tydzień⁷⁶ później, drugi mieszkaniec Bel-Dozer LLC pojawił się w FEZ w 2020 roku. Jego plany obejmują budowę zakładu w Fanipolu do produkcji szerokiej gamy specjalistycznego sprzętu do robót ziemnych, budowlanych i transportowych. Tutaj zamierzają "produkować koparko-ładowarki - wielofunkcyjne maszyny do prac budowlanych i remontowych, a także równiarki - wydajne urządzenia specjalne, które są aktywnie wykorzystywane przy budowie i utrzymaniu dróg i lotnisk. <...> Wielkość inwestycji w realizację projektu przekroczy 1 milion euro" .

Kolejny nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" - LLC "Emfil Air", zarejestrowany tutaj na początku lutego 2020 roku, zostanie zakwaterowany w tym samym Fanipolu. Charakterystyczną cechą jego projektu inwestycyjnego będzie wyraźna orientacja na

⁷⁴ Projekt inwestycyjny dotyczący produkcji wodomierzy będzie realizowany w Zhodino [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/investitsionnyj-proekt-po-proizvodstvu-schetchikov-vody-budet-realizovan-v-zhodino-374581-2019/>.

⁷⁵ Pierwszy rezydent w 2020 roku został zarejestrowany w FEZ "Mińsk". [Zasoby elektroniczne] - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pervyj-v-2020-godu-rezident-zaregistrirovan-v-sez-minsk-376013-2020/>.

⁷⁶ Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" zbuduje w Fanipolu zakład produkcji specjalnego sprzętu [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-v-fanipole-zavod-po-proizvodstvu-spetstehniki-376899-2020/>.

eksport produktów. Faktem jest, że "firma planuje uruchomienie produkcji odpylaczy, jak również aktywnych chemicznie elementów filtrujących do oczyszczania powietrza, na bazie których będzie zorganizowana produkcja innowacyjnych urządzeń high-tech.⁷⁷które zostaną zaprojektowane, opracowane i wyprodukowane wyłącznie na zamówienie.

Jak widać, wraz z nadejściem roku 2020 w FEZ "Mińsk" nie zwalnia tempa wzrostu, przyczyniając się do rozwoju społeczno-gospodarczego nie tylko regionu stołecznego, ale całego kraju.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁷⁷ Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" będzie produkował niestandardowe urządzenia do oczyszczania powietrza [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-budet-vypuskat-nestandartnoe-oborudovanie-dlja-ochistki-vozduha-378734-2020>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Wolna strefa ekonomiczna "Grodnoinvest": punkt wzrostu - eksport

Wielkość eksportu firm-rezydentów Wolnej Strefy Ekonomicznej (FEZ) "Grodnoinvest" zbliżyła się do miliarda w 2019 roku, po wzroście o prawie dziesięć procent w porównaniu z 2018 rokiem. Pozwoliło to na zwiększenie udziału FEZ w całkowitym eksporcie towarów przemysłowych obwodu grodzieńskiego do 42%. Ogólnie rzecz biorąc, obroty handlowe mieszkańców FEZ przekroczyły 1,5 miliarda dolarów, a nadwyżka wyniosła ponad 380 milionów dolarów. Istnieją dwa główne wektory w geografii tego eksportu: post-sowiecki - Rosja, Ukraina; europejski - Polska, Litwa, Rumunia, Łotwa. Jednocześnie podstawę zaopatrzenia poza granicami Białorusi "stworzyły przedsiębiorstwa z branży obróbki drewna i produkcji mebli (30% całkowitego eksportu), produkcji żywności (27%), budowy maszyn i obróbki metali⁷⁸. W tej samej linii należy zwrócić uwagę na przemysł chemiczny i włókienniczy, jak również na producentów pojazdów i urządzeń transportowych, wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. Perspektywy rozwoju w FEZ widziane są w przyciąganiu nowych mieszkańców, którzy dzięki swojej działalności mogliby jeszcze bardziej zwiększyć eksport towarów i usług.

Przypominamy, że FEZ "Grodnoinvest", utworzony w 2002 roku, posiada dziś 12 terytoriów nie tylko w Grodnie, ale także w takich miastach obwodu grodzieńskiego jak Mosty, Nowogródek, Słonim, Szczuczyn, Smorgon, Swisłocz. Do połowy stycznia 2020 r. w FEZ działało 75 firm z kapitałem z 41 krajów. W 2019 r. cztery firmy z Białorusi, Austrii i Polski stały się rezydentami FEZ, gdzie potencjalnym inwestorom oferowane są działki i obszary produkcyjne wraz z infrastrukturą inżynierską i transportową, podatkami, cłami i innymi preferencjami, które pozwalają na znaczne obniżenie kosztów projektu i poprawę konkurencyjności produktów, zajmujących się przetwórstwem drewna i produkcją wyrobów z niemetalicznych surowców mineralnych, o łącznej wartości deklarowanych inwestycji w wysokości ponad 190 mln dolarów, w tym w środki trwałe - od Zamierzają zbudować bardzo wydajne fabryki w Grodnie i Svisloch, tworząc tam ponad 560 nowych miejsc pracy. Jednocześnie "większość produktów będzie dostarczana do krajów Unii Europejskiej"⁷⁹.

⁷⁸ Eksport mieszkańców FEZ Grodnoinvest w 2019 roku był bliski 1 mld dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rezidentov-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-priblizhsja-k-1mlrd-379958-2020>.

⁷⁹ Cztery firmy z projektami inwestycyjnymi o wartości 190 milionów dolarów [Zasoby elektroniczne] stały się mieszkańcami FEZ Grodnoinvest w 2019 roku. - - 2020. - URL:

Rok 2020 rozpoczął się w tym kontekście bardzo produktywnie dla BMS. W szczególności, w lutym została tu zarejestrowana spółka "EUEcoPAC", która zamierza zainwestować ponad milion dolarów w tworzenie zakładów produkcyjnych do produkcji opakowań z papieru jednorazowego użytku i produktów stołkowych. Temat ten jest niewątpliwie bardzo aktualny dla Białorusi, gdzie na poziomie legislacyjnym podejmowane są działania mające na celu zachęcenie firm do stosowania opakowań przyjaznych dla środowiska, w tym papieru. Nowy rezydent FEZ zamierza produkować papierowe torby typu Kraft z uchwytem i bez uchwyty, opakowania kartonowe na lunch, papierowe tuby koktajlowe oraz szklanki do zimnych i gorących napojów. Produkty te "mają być sprzedawane głównie na rynkach zagranicznych". Udział przesyłek eksportowych przekroczy 85%. Głównymi rynkami będą kraje Unii Europejskiej⁸⁰. Ponadto zostanie tu utworzonych 25 nowych miejsc pracy.

W tym samym lutym 2020 roku firma "ZOV-MARKET" stała się rezydentem firmy FEZ, która na bazie niedokończonego obiektu budowlanego w Grodnie stworzy nowoczesne przedsiębiorstwo do produkcji suchej płyty wykończeniowej, baru, wykrojów meblowych. Charakterystyczne jest, że "70% produkcji będzie eksportowane do krajów Unii Europejskiej"⁸¹. Jednym z nowych mieszkańców FEZ może wkrótce zostać firma logistyczna Berango z Francji, która jest zainteresowana realizacją projektu inwestycyjnego w FEZ Grodnoinvest "w zakresie stworzenia multimodalnego terminalu logistycznego do przetwarzania i czyszczenia kontenerów i zbiorników"⁸². Negocjacje w tej konkretnej sprawie odbyły się z administracją FEZ w Grodnie w lutym 2020 roku.

Produkty zorientowane na eksport są aktywnie rozwijane, podobnie jak już istniejący mieszkańcy FEZ. I tak w lutym 2020 roku Terrazit Plus Ltd. zademonstrował nowe innowacyjne pokrętko sterujące VPC ALPHA Grip serii Constellation w ramach innowacyjnego projektu Virpil Controls dotyczącego tworzenia urządzeń do wirtualnego sterowania samolotami, helikopterami, prototypami statków kosmicznych. Co ważne, ten "produkt jest poszukiwany na rynku Europy Zachodniej,

<https://www.belta.by/economics/view/rezidentami-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-stali-4-kompanii-s-investproektami-na-190-mln-375887-2020/>.

⁸⁰ Produkcja opakowań papierowych zostanie stworzona przez nowego mieszkańca FEZ "Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/proizvodstvo-bumazhnoj-upakovki-sozdast-novyy-rezident-sez-grodnoinvest-379035-2020/>.

⁸¹ LLC "ZOV-MARKET" jest zarejestrowana jako rezydent FEZ "Grodnoinvest" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/ooo-zov-market-zaregistrirvano-v-kachestve-rezidenta-sez-grodnoinvest/>.

⁸² Francuska firma rozważa możliwość stworzenia terminalu w FEZ "Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kompanija-iz-frantsii-rassmatrivaet-vozmozhnost-sozdaniya-terminala-v-sez-grodnoinvest-379266-2020/>.

prawie cała produkcja jest przeznaczona na eksport".⁸³ a w projekcie uczestniczą piloci, projektanci, konstruktorzy i twórcy oprogramowania. W 2019 roku firma Belabedding LLP, która od 2006 roku jest rezydentem Boxspringbett, rozpoczęła produkcję nowych produktów - łóżek kontynentalnych. A teraz "ponad 80% produkcji firmy jest eksportowane do krajów Europy Zachodniej"⁸⁴. Uważa się, że działania podjęte w FEZ przyniosą jeszcze bardziej znaczące rezultaty w zakresie zwiększenia eksportu produktów mieszkańców wolnej strefy ekonomicznej "Grodnoinvest" w 2020 roku.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁸³ Mieszkaniec FEZ "Grodnoinvest" LLC "Terrazit Plus" zaprezentował nowe innowacyjne produkty [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-ooo-terrazit-plyus-predstavil-novuyu-innovacionnyu-produkciju/>

⁸⁴ FEZ "Grodnoinvest" mieszkaniec Belabedding IOO rozpoczął produkcję nowych produktów [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-iooo-belabedding-zapustila-vypusk-novoj-produkcii/>

FOR AUTHOR USE ONLY

Wolna Strefa Ekonomiczna "Witebsk": tempo rozwoju jest dyktowane przez inwestycje

Mieszkańcy wolnej strefy ekonomicznej "Witebsk" - trzy i pół razy na raz, osiągając poziom 16,5 mln dolarów - wykazali wysoką dynamikę wzrostu w przyciąganiu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w 2019 roku. W rezultacie "udział FEZ "Witebsk" w portfelu inwestycyjnym obwodu witebskiego na rok 2019 wyniósł prawie 39% i wzrósł o 10 punktów procentowych w porównaniu z rokiem 2018"⁸⁵. Wśród mieszkańców FEZ, którzy wykazali się największą aktywnością inwestycyjną są JLLC "Natriks", LLC "Chess-Bell", LLC "Akitama", IUE "VIC animal health". Łącznie 50 mieszkańców realizuje obecnie swoje projekty w FEZ, z czego prawie połowa z nich jest z kapitałem zagranicznym. Należy zauważyć, że w 2019 roku "osiem organizacji, utworzonych z udziałem inwestorów z Litwy, Szwecji, Hiszpanii, Rosji i Białorusi, otrzymało status rezydenta w FEZ "Witebsk". Łączny wolumen inwestycji w nowe projekty przekracza 52 miliony dolarów, planowane jest stworzenie co najmniej 270 miejsc pracy"⁸⁶. Najwyraźniej liczby te będą rosnąć dopiero w najbliższej przyszłości.

Tak więc pierwszym rezydentem, zarejestrowanym w FEZ w 2020 roku, był LLC BelBank, utworzony z udziałem inwestora z Rosji. Projekt inwestycyjny tej firmy obejmuje przebudowę i modernizację zakładów produkcyjnych na obrzeżach Witebska i zakładu JSC "Vityaz", a także instalację dwóch linii do produkcji puszek cynowych do przemysłowej konserwacji żywności. Rozpoczęcie działalności produkcyjnej planowane jest już w 2021 roku. Surowce - biała cyna - będą dostarczane przez Miorsky Metal Rolling Plant, zlokalizowany w obwodzie witebskim, którego uruchomienie planowane jest w drugim kwartale 2021 roku. W rezultacie BelBank LLC będzie najpierw produkował puszki pełnowymiarowe, gdzie dno i powierzchnia boczna stanowią jedną całość, tylko pokrywa będzie zwijana. W drugim etapie firma będzie produkować prefabrykaty składające się z trzech części (dno, korpus i pokrywa)⁸⁷. Ważny szczegół: wraz z wyjściem nowego przedsiębiorstwa na pełną moc

⁸⁵ Mieszkańcy FEZ "Witebsk" zwiększyli wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 3,5 raza [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-uvulichili-objem-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-35-raza-379775-2020/>.

⁸⁶ Inwestorzy z 4 krajów planują rozpocząć w tym roku realizację projektów w FEZ "Witebsk". - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investory-iz-4-stran-planirujut-v-etom-godu-nachat-realizatsiju-proektov-v-sez-vitebsk-379788-2020/>.

⁸⁷ W FEZ "Witebsk" z udziałem rosyjskiego inwestora stworzy produkcję puszek cynowych [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-sez-vitebsk-s-uchastiem-rossijskogo-investora-sozdadut-proizvodstvo-zhestjanyh-banok-377712-2020/>.

produkcyjną tutaj zostanie podwojona. I wszystko to będzie wysyłane na rynki zagraniczne.

Obraz inwestycyjny 2020 roku w FEZ "Witebsk" jest bardzo znacząco uzupełniony przez fakt, że już teraz planuje się zarejestrować jako rezydentów co najmniej sześciu spółek utworzonych z udziałem inwestorów z Kanady, Chin, Azerbejdżanu i Rosji. W tym przypadku całkowity wolumen inwestycji w te projekty przekroczy sto milionów dolarów, a liczba utworzonych miejsc pracy - co najmniej trzysta. W szczególności w Połocku spółka z Azerbejdżanu zorganizuje w kilku etapach zaawansowaną technologicznie produkcję chemii niskotonażowej o początkowej wartości inwestycji około 600 000 USD. W przyszłości oczekuje się kilkukrotnego wzrostu wolumenu inwestycji. W tym samym Połocku białoruski inwestor zamierza uruchomić produkcję kontenerów ze stali nierdzewnej przy organizacji około dwudziestu miejsc pracy. Białorusko-rosyjski JLLC Nowopołocki Zakład Technologicznych Konstrukcji Metalowych rozważa możliwość realizacji projektu o wielkości inwestycji około dziesięciu milionów dolarów w produkcję cynkowania ogniowego we wsi Farinowo w obwodzie połockim. Chińska firma zamierza zainwestować około 28 milionów dolarów w kompleks obróbki drewna na obrzeżach Witebska. A spółka Belmatch LLC, utworzona z udziałem inwestora z Kanady, będzie specjalizowała się w produkcji słomy zapalczanej. W Orszy białoruskie przedsiębiorstwo spróbuje uruchomić produkcję peletów paliwowych, a Fabryka PAK zainicjuje projekt organizacji produkcji komponentów do wywrotek.

W 2020 r. w FEZ "Witebsk" odbędzie się kolejne ważne wydarzenie inwestycyjne, ponieważ litewski holding "VMG Group" postanowił rozszerzyć finansowanie projektu inwestycyjnego już realizowanego w FEZ ze 100 do 200 mln euro. W tym celu inwestor jest gotowy zorganizować dodatkową produkcję mebli z litego drewna dla powstającego pionowo zintegrowanego kompleksu obróbki drewna. W efekcie liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektów holdingu wzrośnie do 1 tysiąca⁸⁸. Odbywa się to w celu rozpoczęcia produkcji nowych produktów - stołów i krzeseł - przy produkcji nowych mebli w 2021 roku, których głównym odbiorcą będzie koncern IKEA, który obecnie zapewnia pomoc w finansowaniu tego projektu.

Należy zauważyć, że tylko w 2019 roku do gospodarki obwodu witebskiego przyciągnięto ponad miliard dolarów inwestycji. Dzięki aktywnej polityce inwestycyjnej w regionie został uruchomiony pierwszy na Białorusi zakład produkcji

⁸⁸ Litewski holding "VMG Group" zwiększył wielkość inwestycji w projekty w FEZ "Witebsk" do 200 mln euro [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/litovskij-holding-vmg-grupp-uvelichit-objem-investitsij-po-proektam-v-sez-vitebsk-do-200-mln-evro-379950-2020/>.

stalowych cylindrów bezszwowych. W powiatach rossońskim, szarkowskim, beshenkovichskim, gorodockim i połockim otwarto nowe przedsiębiorstwa i zakłady produkcyjne do obróbki drewna. "Uruchomiono kompleks suszenia zboża w witebskiej fabryce drobiu brojlerów w osiedlu miejskim Surazh oraz przetwórnictwo soi przedsiębiorstwa Ekomol-Agro⁸⁹. Ponadto w agrokombinacie "Jubileusz" zakończono budowę największego na Białorusi kompleksu mleczarskiego "Kupalinka" dla ponad dwóch tysięcy sztuk bydła. W pierwszej połowie 2020 roku zostaną oddane do użytku dwa kolejne innowacyjne obiekty przedsiębiorstwa rolniczego "Ustie" - kompleks suszenia ziarna do przygotowania nasion rolniczych na 10 tys. ton oraz kompleks mleczarski z systemem udojowym "karuzela robotyczna". I to w żadnym wypadku nie jest kompletna lista. Takie tempo wyznaczają przyciągane dziś inwestycje dla rozwoju tylko jednego z białoruskich regionów.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁸⁹ Bogacheva, O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne] przyciągnęły do gospodarki obwodu witebskiego ponad 1 miliard dolarów inwestycji w 2019 roku. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolec-1-mlrd-investitsij-privlecheno-v-ekonomiku-vitebskoj-oblasti-za-2019-god-378810-2020/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Park Przemysłowy Great Stone: globalizacja, industrializacja, digitalizacja, ekologiczacja

W 2020 r., zgodnie z decyzjami podjętymi na 12. posiedzeniu grupy roboczej ds. działalności, które odbyło się w październiku 2019 r. w Pekinie, Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy "Great Stone" powinien rozwinąć nowy etap rozwoju tego wielkoskalowego projektu, związany nie tylko z utworzeniem międzynarodowego parku przemysłowego, ale także ekologicznego miasta przemysłowego, a także z kwestiami "przyciągnięcia kotwicznych inwestorów projektami z zakresu zaawansowanych technologii, rozszerzenia działalności międzynarodowej"⁹⁰. Jednocześnie kieruje się tu czterema podstawowymi zasadami rozwoju: "Po pierwsze, jest to globalizacja, ponieważ park przemysłowy nie jest chiński czy białoruski, lecz międzynarodowy. Po drugie, industrializacja. Głównym celem jest przyciągnięcie międzynarodowych klastrów przemysłowych. Po trzecie, jest to digitalizacja, która powinna przynieść ogromne korzyści dla rozwoju parku. <...> Po czwarte, ekologiczacja. Ochrona środowiska i zgodność z wymogami środowiskowymi jest kluczem do zrównoważonego rozwoju"⁹¹.

Przypomnijmy, że na początku 2020 roku w "Wielkim Kamieniu" zarejestrowanych było 60 mieszkańców z 15 krajów, w tym: 33 - z Chińskiej Republiki Ludowej; 15 - z udziałem firm z Austrii, Kanady, Cypru, Estonii, Niemiec, Izraela, Łotwy, Litwy, Rosji, Szwajcarii i Stanów Zjednoczonych Ameryki; 12 - zostały utworzone przez białoruskie podmioty gospodarcze. Do tego czasu w ciągu niespełna pięciu lat wybudowano tu już 32 km dróg, położono około 400 km wodociągów i gazociągów, linii elektrycznych, kanalizacji, ukończono 25 budynków o łącznej powierzchni około 300 tys. metrów kwadratowych. A całkowita wielkość zawartych kontraktów i inwestycji przekroczyła miliard dolarów z 11 krajów. Przewiduje się, że do końca 2020 roku w "Wielkim Kamieniu" zarejestrowanych będzie co najmniej 80 mieszkańców, a wielkość deklarowanych inwestycji wyniesie półtora miliarda dolarów.

Mówiąc o trendach obserwowanych dziś w parku przemysłowym, jest kilka głównych. Jednym z nich jest rozwój "Wielkiego Kamienia" jako inteligentnego

⁹⁰ Zalesskiy, B.L. "Velikiy Kamen": perspektywa rozwoju - podparki / B.L. Zalesskiy // Materiały z XVI Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej "Nauka i cywilizacja - 2020", 30 stycznia - 07 lutego 2020 r. Nauki ekonomiczne. Sheffield. Nauka i edukacja LTD. - - C. 20.

⁹¹ Zheng, H. "Wielki Kamień" staje się strategiczną platformą współpracy białorusko-chińskiej / H. Zheng // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/velikij-kamen-stanovitsja-strategicheskoy-platfornoy-dlja-belorusko-kitajskogo-sotrudnichestva-7152/>.

miasta o innowacyjnym przemyśle i wysokiej jakości życia. Aby osiągnąć ten cel, w lutym 2020 roku Ministerstwo Komunikacji i Informatyzacji Republiki Białorusi, NWAO "Przedsiębiorstwo Rozwoju Parku Przemysłowego" oraz administracja "Wielkiego Kamienia" podpisały umowę o rozwoju technologii 5G w parku przemysłowym. Zauważono, że jednym z najbardziej obiecujących obszarów rozwoju technologii 5G jest tutaj bezobsługowy transport. W związku z tym chińsko-białoruski park przemysłowy powinien stać się "pierwszą na Białorusi bazą modelową dla wprowadzenia technologii 5G"⁹².

Należy zauważyć, że priorytetowymi kierunkami rozwoju Great Stone pozostają inżynieria, elektronika i telekomunikacja, biotechnologie, farmacja, nowe materiały, logistyka. Jednocześnie kładzie się nacisk na innowacyjną aktywność mieszkańców. I "w chwili obecnej około 20 projektów przynosi już rezultaty"⁹³. Wśród nich jest firma handlowo-logistyczna "Chińscy kupcy", która otrzymała certyfikat na prowadzenie jedyne na Białorusi składu celnego ogólnego przeznaczenia, oraz zakład "MAZ-Weichai", w którym jest zorganizowana produkcja silników diesla o normie Euro-5 i Euro-6 dla samochodów ciężarowych, pojazdów specjalnych i autobusów. W listopadzie 2019 roku w "Great Stone" miało miejsce otwarcie budynku produkcyjnego spółki zależnej szwajcarskiej firmy Garrosserie Hess AG - Hess Great Stone LLC - do produkcji elektrycznego transportu pasażerskiego. "Ten rodzaj transportu będzie charakteryzował się brakiem emisji dwutlenku węgla i cichą pracą. Baterie dachowe zostaną naładowane na ostatnim przystanku w ciągu kilku minut"⁹⁴. Ten mieszkaniec parku przemysłowego planuje osiągnąć pełny cykl produkcyjny w 2021 roku, kiedy to zostanie tu już wyprodukowane do pięćdziesięciu karoserii autobusowych.

O dużej aktywności innowacyjnej mieszkańców parku świadczy również fakt, że w marcu 2020 roku producent wyrobów medycznych o szerokim asortymencie "Assomedika" Sp. z o.o., zarejestrowany w "Wielkim Kamieniu" jako rezydent w 2017 roku, "opanował nową produkcję masek oddechowych i filtrów bakteryjnowirusowych o jednorazowym zastosowaniu dla dorosłych, dzieci i noworodków"⁹⁵ -

⁹² Nemankova, Yu. Pilotażowy projekt rozwoju 5G jest realizowany w "Great stone" / Yu. Nemankova // [Electron resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pilotnyj-proekt-po-razvitiyu-5g-realizujut-v-velikom-kamne-381000-2020/>.

⁹³ Zheng, H. "Wielki Kamień" staje się strategiczną platformą współpracy białorusko-chińskiej / H. Zheng // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/velikij-kamen-stanovitsja-strategicheskoy-platformoj-dlja-belorussko-kitajskogo-sotrudnichestva-7152/>

⁹⁴ Aleksander Turczyn: Współpraca białorusko-szwajcarska ma poważny potencjał [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9136>.

⁹⁵ Uruchomiono produkcję masek oddechowych w parku przemysłowym "Great Stone" [Zasoby elektronów]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-dyhatelnyh-masok-otkryto-v-industrialnom-parke-velikij-kamen-383799-2020/>.

produktów zapewniających maksymalną ochronę oddechu przed drobnoustrojami i wirusami, które mogą być stosowane w ciągu 12-24 godzin.

Myślenie w parku przemysłowym i o przyszłości. Świadczy o tym fakt zarejestrowania chińskiej firmy Sinomach jako rezydenta "Wielkiego Kamienia" w marcu 2020 r. wraz z projektem utworzenia strefy współpracy naukowo-technicznej i rozwoju innowacji, w ramach której planuje się budowę kompleksu budynków administracyjnych dla badań naukowych i infrastruktury pomocniczej. W pierwszej fazie zamierza "zrealizować cztery projekty badawcze związane z takimi opracowaniami jak urządzenia optyczne, czujniki samochodowe, urządzenia półprzewodnikowe i nowe materiały. Spółka planuje również realizację drugiego etapu projektu⁹⁶.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁹⁶ Nowy rezydent z chińską stolicą jest zarejestrowany w "Wielkim Kamieniu" [Electronic Resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-s-kitajskim-kapitalom-zaregistririvan-v-velikom-kamne-384192-2020>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Literatura

1. 17. posiedzenie białorusko-niemieckiej grupy roboczej ds. handlu i inwestycji [zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://www.mfa.gov.by/press/news_mfa/ddfed039edafba4c.html.

2. Spotkanie miast partnerskich Białorusi i Niemiec odbędzie się w marcu w Brześciu [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vstrechu-gorodov-partnerov-belarusi-i-germanii-provedut-v-marte-v-breste-379215-2020/>.

3. Zalessky, B. Białoruś - Europa: potencjał partnerstwa. Polityka wielowektorowa w warunkach globalnych wyzwań / B. Zalesskiy. - LAP LAMBERT Academic Publishing, 2016. - - 168 c.

4) Illiczewska, N. Niemcy jest zainteresowana białoruskim transportem elektrycznym i inwestycjami w uruchomienie HTP / N. Illiczewska // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/germanija-zainterisovana-v-belorusskom-elektrotransporte-i-investirovanii-v-startapy-pvt-378332-2020/>.

5. Obwód Miński jako miejsce inwestycji jest interesujący dla niemieckich przedsiębiorstw - Huterer [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/minskaja-oblast-kak-investitsionnaja-ploschadka-interesna-nemetskim-predprijatijam-huterer-380069-2020/>.

6. Niemcy i region Grodno zamierzają pogłębić współpracę w zakresie produkcji i logistyki [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/germanija-i-grodnenskaja-oblast-namereny-uglubit-sotrudnichestvo-v-sferah-proizvodstva-i-logistiki-382549-2020/>.

7. Inwestor z Niemiec planuje zorganizować w ledzkim rajcu farmę cebulową [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investoriz-germanii-planiruet-organizovat-v-lidskom-rajone-hozjajstvo-po-vyraschivaniju-luka-382778-2020/>.

8. Zalessky, B. Wektor integracji postsowieckiej. Widok z Białorusi / B. Zalesskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2019. - - 268 c.

9. 9) Umowa o współpracy ma zostać podpisana przez obwody grodzieński, lwowski i chersoński [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/soglashenie-o-sotrudnichestve-planirujut-podpisat-grodnenskaja-lvovskaja-i-hersonskaja-oblasti-382199-2020/>.

10. Delegacja obwodu brzeskiego weźmie udział w III Lwowskim Forum Eksportowym [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/delegatsija-brestskoj-oblasti-primet-uchastie-v-iii-lvovskom-eksportnom-forume-382618-2020/>.

11 Brzeski i lwowski obwód opracują mapę drogową współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brestskaja-i-lvovskaja-oblasti-razrabotajut-dorozhnuju-kartu-sotrudnichestva-383502-2020/>.

12. "Bobruiskagromash planuje zamontować przyczepy do ciągników na Ukrainie [Surowiec elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bobrujskagromash-planiruet-sobirat-traktornye-pritsepy-v-ukraine-382499-2020/>.

13. Brzescy drogowcy w tym roku planują pracować w czterech obwodach Ukrainy [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brestskie-dorozhniki-v-etom-godu-planirujut-robotat-v-chetyreh-oblastjah-ukrainy-382563-2020/>.

14. "Belorusneft" zamierza zwiększyć swoją obecność na rynku usług w Rosji i na Ukrainie [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusneft-namerena-naraschivat-prisutstvie-na-rynke-servisnyh-uslug-v-rossii-i-ukraine-381445-2020/>.

15. Markovich, E. BZhD planuje rozszerzyć komunikację z Ukrainą / E. Markovich // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bzhd-planiruet-rasshirjat-soobschenie-s-ukrainoj-380946-2020/>.

16. Przemówienie Prezydenta Republiki Białorusi Aleksandra Łukaszenki do szefów państw członkowskich Euroazjatyckiego Związku Gospodarczego [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/obraschenie-prezidenta-respubliki-belarus-aleksandra-lukashenko-k-glavam-gosudarstv-chlenov-evrazijskogo-22827/.

17. Udział w posiedzeniu Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9245/>.

18. Browar, E. Wspólne rynki, walka z przeszkodami, projekty infrastrukturalne - Myasnikovich określił priorytety EWG / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/obschie-rynki-borba-s-prepjatstvijami-infrastrukturnye-proekty-mjasnikovich-nazval-priorytety-eek-378306-2020/>.

19. Browar, E.V. Produkcja przemysłowa i obroty w handlu detalicznym wzrosły w 2019 roku (w języku rosyjskim) / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-eaes-v-2019-godu-vyrosli-promproizvodstvo-i-roznicnyj-tovarooborot-380320-2020/>.

20. Piwowar, E. Miałownikowicz: trwają prace nad projektem strategii integracji euroazjatyckiej do 2025 roku (w języku rosyjskim) / E. Browar // [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mjasnikovich-rabota-nad-proektom-strategii-evrazijskoj-integratsii-do-2025-goda-zavershaetsja-380272-2020/>.

21. Brewer, E. Vice Premierzy koordynowali działania SPS w strategii integracji euroazjatyckiej / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vitse-premjery-soglasovali-sfs-mery-v-strategii-evrazijskoj-integratsii-380580-2020/>.

22. Spotkanie białorusko-kirgiskiej komisji międzyrządowej odbędzie się 21 lutego w Mińsku [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/zasedanie-belorusko-kyrgyzskoj-mezhpravkomissii-projdet-v-minske-21-fevralja-378085-2020/>.

23. Sergei Rumas: Białoruś jest zainteresowana zwiększeniem dostaw produktów inżynierskich do Kirgistanu [Zasoby elektrotechniczne]. - – 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9292>.

24. Kirgizja proponuje Białorusi stworzenie agroklastra do przetwórstwa mleka [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kyrgyzstan-predlagaet-belarusi-sozdat-agroklaster-po-pererabotke-moloka-380586-2020/>.

25. Nemankova, Y. Ekspozycja białoruskich producentów zostanie zaprezentowana na FoodExpo w Bishkeku / Yu. Nemankova // [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ekspozitsija-beloruskih-proizvoditelej-budet-predstavlena-na-vystavke-foodexpo-v-bishkeke-378791-2020/>.

26. Vladimir Kukharev: Na ulicach Biszkeku mogą pojawić się białoruskie autobusy elektryczne. - – 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9293>.

27. Zalessky, B.L. Białoruś - Kirgizja: od handlu do współpracy / B.L. Zalessky // Materiały XIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Nauka i inowacja - 2017", Tom 3. Przemysł: Nauka i studia. - – C. 9–12.

28. Region Homelski będzie rozwijał współpracę z Obwodem Chui w Kirgistanie [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskij-region-budet-razvivat-sotrudnichestvo-s-chujskoj-oblastiju-kyrgyzstana-381123-2020>

29. Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Cechy charakterystyczne wielosektorowej współpracy międzynarodowej w okresie globalnych wyzwań / B. Zalesskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2016. - – 392 c.

30. W wyniku misji INIR 3 na Białorusi MAEA określiła pięć praktyk przydatnych dla innych krajów [zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/magate-vydelilo-po-itogam-missii-inir-3-v-belarusi-pjat-poleznyx-dlja-drugix-stran-praktik-10563.

31. Współpraca między Republiką Białorusi a Międzynarodową Agencją Energii Atomowej [Zasoby Elektroniczne]. - – 2020. - URL: http://austria.mfa.gov.by/ru/int_org/iaea/.

32. Sergei Rumas: Białoruś jest zdeterminowana, aby stworzyć bezpieczny, efektywny i przyjazny dla środowiska przemysł jądrowy [Zasoby energii elektrycznej]. - – 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9307>.

33. Białoruś jest gotowa do eksploatacji EJ - IAEA [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/belarus-gotova-k-ekspluatatsii-aes-magate-10552/.

34. MAEA nie ma żadnych roszczeń technicznych do BELAES - zastępcy dyrektora Agencji [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/u-magate-net-texnicheskix-pretenzij-k-belaes-zamgendifrektora-agentstva-10558/.

35. Białoruś zaprosiła misję MAEA ds. fizycznego bezpieczeństwa jądrowego [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/belarus-priglasila-missiju-magate-po-voprosam-fizicheskoi-jadernoi-bezopasnosti-10560.

36. Eksport białoruskich produktów rolnych w 2019 roku przekroczył 5,5 miliarda dolarów [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-2019-godu-prevysil-55-mlrd-378531-2020>.

37. J. Niemankowa, J. Białoruś planuje w 2020 roku dostarczyć do Rosji ponad 3 mln ton nabiału i 316 tys. ton mięsa /J. Niemankowa // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-postavit-bolee-3-mln-t-molochki-i-316-tys-t-mjasa-v-rossiju-v-2020-godu-378543-2020>.

38. Pierwszy pociąg kontenerowy z produktami mięsnymi ma zostać wysłany do Chin w tym roku [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pervyj-kontejnernyj-poezd-s-mjasnoj-produksiej-planirujut-otpravit-v-kitaj-v-etom-godu-378553-2020>.

39. Białoruś planuje zwiększyć eksport żywności o 4,2% w 2020 roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-uvelichit-eksport-prodovolstvija-na-42-v-2020-godu-378535-2020>.

40. Kolejnych 14 producentów posiada akredytację na dostawy białoruskich produktów mięsnych do Chin [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dlja-postavok-belorusskoj-mjasnoj-produksii-v-kitaj-akkreditovany-esche-14-proizvoditelej-375197-2020/>.

41. Pawilon Narodowy Białorusi zostanie zaprezentowany na największej na świecie wystawie żywności w Dubaju [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/natsionalnyj-paviljon-belarusi-budet-predstavlen-na-krupnejszej-v-mire-pischevoj-vystavke-v-dubae-375478-2020/>.

42. Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasoby elektroniczne]. - - 2016. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>.

43. W 2019 roku Białoruś zmniejszyła eksport towarów i usług o 0,7% do prawie 42 miliardów dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-v-2019-godu-snizila-eksport-tovarov-i-uslug-na-07-pochti-do-42-mlrd-379111-2020>.

44. Eksport usług turystycznych na Białorusi przekroczył 250 milionów dolarów w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/eksport-turisticheskikh-uslug-belarusi-v-2019-godu-prevysil-250-mln-379317-2020>.

45. Liczba turystów bezwizowych, którzy w styczniu wjechali do obwodu brzeskiego wzrosła o 70% [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/chislo-vjehavshih-v-brestskuju-oblast-bezvizovyh-turistov-v-janvare-uvelicilos-na-70-379154-2020/>.

46. Białoruś i Polska opracowują mapę drogową dla obszaru turystyki transgranicznej [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/belarus-i-polsha-razrabatyvajut-dorozhnuju-kartu-transgranichnoj-turisticheskoj-territorii-378867-2020/>.

47. Białoruś i Polska opracują plan wspólnego zarządzania Puszcą Białowieską [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/belarus-i-polsha-razrabotajut-plan-sovmestnogo-upravlenija-belovezhskoj-puszczej-367608-2019/>.

48. Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasoby elektroniczne]. - - 2016. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>.

49. Zalessky, B.L. Eksport usług: wśród priorytetów - turystyka / B.L. Zalessky // Materiały XVI Międzynarodni vedecko-prakticka konferencja "Veda a technologie: krok do budoucnosti - 2020". Tom 4: Praha. Wydawnictwo "Edukacja i nauka". - - C. 23-25.

50. Stoisko A. Grizskiewiczza na Białorusi jest prezentowane na największej wystawie objazdowej Europy Północnej w Helsinkach / A. Grizskiewicz // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/beloruskij-stend-predstavlen-na-krupnejshej-turvystavke-severnoj-evropy-v-helsinki-376158-2020/>.

51. Białoruś jest reprezentowana na wystawie turystycznej w Nowym Jorku [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predstavlena-na-turisticheskij-vystavke-v-njju-jorke-377104-2020/>.

52. Nemankova, Yu. Potencjał turystyczny Białorusi został zaprezentowany na wystawie Balttour-2020 w Rydze // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/turisticheskij-potencial-belarusi-prezentovan-na-vystavke-balttour-2020-v-rige-377966-2020/>.

53. Około 29. międzynarodowej wystawy turystycznej "Tourest-2020" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://estonia.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c3677b38082f08c4.html>.

54. Możliwości turystyki łowieckiej i rybackiej na Białorusi są prezentowane na wystawie w Niemczech [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vozmozhnosti-ohotnichje-rybolovnogo-turizma-belarusi-predstavleny-na-vystavke-v-germanii-377905-2020/>.

55. Potencjał turystyczny Białorusi w 2020 roku zostanie zaprezentowany w Nowym Jorku, Dubaju i Londynie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/turisticheskij-potentsial-belarusi-v-2020-godu-predstavjat-v-njju-jorke-dubae-i-londone-374521-2019/>.

56. Program działań Rządu Republiki Białorusi na lata 2018-2020 [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/file253cf6b5b538838e.PDF>.

57. 57. Wizyta robocza w Dobrush [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/rabochaja-poezdka-v-dobrush-22978/.

58. Pomysły na zastąpienie importu [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://www.economy.gov.by/ru/idei_importozames-ru/.

59. Udział produktów zastępczych z importu w białoruskim przemyśle zbliża się do 40% [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dolja-importozameschajuschej-produktsii-v-promyshlennosti-belarusi-priblizhaetsja-k-40-379006-2020/>.

60. Przedsiębiorstwa "Bellesbumprom" w 2019 roku zwiększyły produkcję zastępczych produktów importowych o 9,3% [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predprijatija-bellesbumproma-v-2019-godu-velichili-proizvodstvo-importozameschajuschej-produktsii-na-379049-2020/>.

61. Kapba, E. W obiektywie - "Rechitsadrev". Udane zastąpienie importu / E. Kapba // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://dneprovec.by/companynews/2020/02/14/25898>.

62. Igor Lyashenko orientuje "Bellesbumprom" w kierunku bardziej aktywnej produkcji zastępczych produktów importowych [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9267>.

63. Bogacheva, O. Należy zwrócić większą uwagę na kwestie zastępowania importu - Anfimov / O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/voprosam-importozameschenija-neobhodimou-deljat-bolshe-vnimanija-anfimov-378866-2020/>.

64. Shumel, K.V. Development of the import-substituting industries in the context of the innovation development concept of the Republic of Belarus (in Russian) / K.V. Shumel // Women scientists of Belarus and Kazakhstan : a collection of materials of the International scientific-practical conf., Minsk, 1-2 March 2018 / redited by K.V. Shumel. I.V. Kazakova [et al.]. - Mińsk: RIVSh, 2018. - – C. 552–554.

65. Zalessky, B. Punkt wzrostu. Cechy charakterystyczne zrównoważonego rozwoju w obliczu globalnych wyzwań / B. Zalesskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2020. - – 132 c.

66. Podjęte działania przyczynią się do stworzenia produkcji samochodów elektrycznych na Białorusi - Ministerstwo Gospodarki [Zasoby Elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/prinimaemye-mery-budut-sposobstvovat-sozdaniyu-v-belarusi-proizvodstva-elektromobilej-minekonomiki-383056-2020/>.

67. Ekologia i konsumpcja energii elektrycznej na Litwie - co korzystnie wpływa na rozwój samochodów elektrycznych na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ekologija-i-gramotnoe-potreblenie-elektroenergii-chem-vygoden-rost-chisla-elektromobilej-v-belarusi-383046-2020>.

68. Łukaszenka podpisał dekret zachęcający do zakupu samochodów elektrycznych [Zasoby elektrotechniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-podpisal-ukaz-o-stimulirovanii-zakupok-elektromobilej-383041-2020>.

69. "Belorusneft" planuje w tym roku otworzyć 180 stacji ładowania elektrycznego [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusneft-planiruet-otkryt-180-elektrozarjadnyh-stantsij-v-etom-godu-383042-2020>.

70. Gawriłowa, W. Ekologiczna, nowoczesna i zwrotna: uczeni zaprezentowali pierwszy białoruski samochód elektryczny / W. Gawriłowa // [Zasoby elektroniczne]. - – 2017. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/reportazh-ekologichnyj-sovremennyj-i-manevrennyj-uchenye-prezentovali-pervyj-belorusskij-elektromobil-262688-2017>.

71. Spotkanie z kierownictwem Rady Ministrów [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/soveshanie-s-rukovodstvom-soveta-ministrov-23197/.

72. "BELGIA jest gotowa rozważyć produkcję samochodów elektrycznych przy sprzedaży 5-10 tysięcy samochodów rocznie [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beldzhi-gotov-rassmatrivat-vypusk-elektromobilej-pri-prodazhe-5-10-tys-avto-v-god-382660-2020/>.

73. Ustawa Republiki Białorusi o wolnych strefach ekonomicznych [Zasób elektroniczny]. - - 1998. - URL: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=H19800213>

74. Produkcja kontenerów towarowych zostanie uruchomiona w Molodechnie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-gruzovyh-kontejnerov-naladzat-v-molodechno-372673-2019/>.

75. Projekt inwestycyjny dotyczący produkcji wodomierzy będzie realizowany w Zhodino [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/investitsionnyj-proekt-po-proizvodstvu-schetchikov-vody-budet-realizovan-v-zhodino-374581-2019/>.

76. Pierwszy rezydent został zarejestrowany w FEZ "Mińsk" w 2020 roku. [Zasoby elektroniczne] - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pervyj-v-2020-godu-rezident-zaregistrirovan-v-sez-minsk-376013-2020/>.

77. Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" wybuduje w Fanipolu zakład produkujący specjalny sprzęt [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-v-fanipole-zavod-po-proizvodstvu-spetstehniki-376899-2020/>.

78. Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" będzie produkował niestandardowe urządzenia do oczyszczania powietrza [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-budet-vypuskat-nestandardnoe-oborudovanie-dlja-ochistki-vozduha-378734-2020/>.

79. Eksport mieszkańców FEZ Grodnoinvest w 2019 roku był bliski 1 mld dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rezidentov-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-priblizilsja-k-1mlrd-379958-2020/>.

80. Cztery firmy z projektami inwestycyjnymi o wartości 190 milionów dolarów [Zasoby elektroniczne] stały się mieszkańcami FEZ Grodnoinvest w 2019 roku. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezidentami-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-stali-4-kompanii-s-investproektami-na-190-mln-375887-2020/>.

81. Produkcja opakowań papierowych zostanie stworzona przez nowego mieszkańca FEZ "Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/proizvodstvo-bumazhnoj-upakovki-sozdast-novyj-rezident-sez-grodnoinvest-379035-2020/>.

82. 82) ZOV-MARKET LLC jest zarejestrowany jako rezydent FEZ Grodnoinvest [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/ooo-zov-market-zaregistrirovano-v-kachestve-rezidenta-sez-grodnoinvest/>.

83. Francuska firma rozważa możliwość stworzenia terminalu w FEZ "Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kompanija-iz-frantsii-rassmatrivaet-vozmozhnost-sozdaniya-terminala-v-sez-grodnoinvest-379266-2020/>.

84. Mieszkaniec FEZ "Grodnoinvest" LLC "Terrazit Plus" zaprezentował nowe innowacyjne produkty [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-ooo-terrazit-plyus-predstavil-novuyu-innovacionnuyu-produkciyu/>

85. FEZ "Grodnoinvest" mieszkaniec Belabedding IOO rozpoczął produkcję nowych produktów [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-iooo-belabedding-zapustila-vypusk-novoj-produkcii/>.

86. Mieszkańcy FEZ "Witebsk" zwiększyli wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 3,5 raza [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-uvelichili-objem-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-35-raza-379775-2020/>.

87. Inwestorzy z 4 krajów planują rozpocząć w tym roku realizację projektów w FEZ "Witebsk". - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investory-iz-4-stran-planirujut-v-etom-godu-nachat-realizatsiju-proektov-v-sez-vitebsk-379788-2020/>.

88. W FEZ "Witebsk" z udziałem rosyjskiego inwestora stworzy produkcję puszek z cyną [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-sez-vitebsk-s-uchastiem-rossijskogo-investora-sozdadut-proizvodstvo-zhestjanyh-banok-377712-2020/>.

89. Litewski holding "VMG Group" zwiększy wolumen inwestycji na projekty w FEZ "Witebsk" do 200 mln euro [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/litovskij-holding-vmg-grupp-velichit-objem-investitsij-po-proektam-v-sez-vitebsk-do-200-mln-evro-379950-2020/>.

90. Bogacheva, O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne] przyciągnęły do gospodarki obwodu witebskiego ponad 1 miliard dolarów inwestycji w 2019 roku. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-1-mlrd-investitsij-privlecheno-v-ekonomiku-vitebskoj-oblasti-za-2019-god-378810-2020/>.

91. Zalesskiy, B.L. "Velikiy Kamen": perspektywa rozwoju - podparki / B.L. Zalesskiy // Materiały z XVI Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej "Nauka i cywilizacja - 2020", 30 stycznia - 07 lutego 2020 r. Nauki ekonomiczne. Sheffield. Nauka i edukacja LTD. -- C. 20–22.

92. Zheng, H. "Wielki Kamień" staje się strategiczną platformą współpracy białorusko-chińskiej / H. Zheng // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/velikij-kamen-standovitsja-strategicheskoy-platformoj-dlja-belorusko-kitajskogo-sotrudnichestva-7152/>

93. Nemankova, Yu. Pilotażowy projekt rozwoju 5G jest realizowany w "Great stone" / Yu. Nemankova // [Electronic resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pilotnyj-proekt-po-razvitiu-5g-realizujut-v-velikom-kamne-381000-2020/>.

94. Aleksander Turczyn: Współpraca białorusko-szwajcarska ma poważny potencjał [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9136>.

95. Uruchomiono produkcję masek oddechowych w parku przemysłowym "Great Stone" [Zasoby elektronów]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-dyhatelnyh-masok-otkryto-v-industrialnom-parke-velikij-kamen-383799-2020/>.

96. Nowy rezydent z chińską stolicą jest zarejestrowany w "Great Stone" [Zasoby elektroniczne]. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-s-kitajskim-kapitalom-zaregistririvan-v-velikom-kamne-384192-2020/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

**More
Books!**

yes
I want morebooks!

Buy your books fast and straightforward online - at one of world's fastest growing online book stores! Environmentally sound due to Print-on-Demand technologies.

Buy your books online at
www.morebooks.shop

Kaufen Sie Ihre Bücher schnell und unkompliziert online – auf einer der am schnellsten wachsenden Buchhandelsplattformen weltweit! Dank Print-On-Demand umwelt- und ressourcenschonend produziert.

Bücher schneller online kaufen
www.morebooks.shop

KS OmniScriptum Publishing
Brivibas gatve 197
LV-1039 Riga, Latvia
Telefax: +371 686 20455

info@omniscryptum.com
www.omniscryptum.com

OMNIScriptum

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY